

IV.B.02. **DE SCHEPENBANK**

Het belangrijkste element in het bestuur van een gemeente in het Ancien Régime was de schepenbank, die een dubbele functie had.

Op de eerste plaats trad ze op als rechtbank, zowel in burgerlijke als in criminele zaken. De schepenen waren voor alles dus de plaatselijke rechters.

Daarenboven deed de schepenbank ook dienst als "registratiekantoor". De schepenen registreerden allerlei overeenkomsten, zoals verkopen, hypotheken, schulden, pachtcontracten, erfdelingen, testamenten, huwelijkscontracten, e.d. die door de inschrijving in de schepenregisters of "*gichten*" rechtsgeldigheid kregen (1). Daarom sprak men van "*ter gicht*" gaan. Een akte eindigde met de formule "*en is in hoeden gekeert*", d.w.z. "is onder de hoede van de wet geplaatst, is wettelijk bekrachtigd". Soms klonk de eindformule afgekort "*salvo etc*", of "*jure cuius libet salvo*" of "met behoud van ieders recht".

Een schepenbank bestond uit zeven schepenen, voorgezeten door een schout en bijgestaan door een secretaris en gerechtsboden.

Over de gewone werkzaamheden van de schepenbank worden we ingelicht door de oudste gichtregisters. Het is gewoonlijk een verslag over de zitdagen.

Brustem stond onder toezicht van de drossaard van Montenaken. De drossaard was de plaatsvervanger van de heer, maar deed zich dikwijls vervangen door de luitenant-drossaard, die de functie werkelijk uitoefende en in de wandeling ook wel drossaard genoemd werd. Hij had uitgebreide machten op militair, administratief en rechterlijk gebied.

De schepenbank van Luik diende als hoger hof voor Brustem, omdat de gemeente aan het Luiks recht onderworpen was door de vrijheidsbrief van 1175. Daarom vinden we het archief van de Brustemse schepenbank te Hasselt en rusten de verschillende heffingen van de heerlijkheid in de registers van het schoppelijk leenhof te Luik.

1.-De schout

Hij was de vertegenwoordiger van de heer in diens heerlijkheid en werd door deze voor het leven benoemd. In de registers lezen we: *"scholtus, scolteten, écoutête of schout"*.

Als behoeder van de openbare orde moest hij vervolgingen inspannen tegen misdadigers en wetovertreders, hen opsporen, voor het gerecht (schepenbank) brengen en hen laten vonnissen. Hier toe bezat hij het recht om de schepenen te *"bannen"*, d.i. bijeen te roepen, te *"spannen"*, d.i. de zitting te openen en te *"manen"*, d.i. te verzoeken een oordeel te vellen.

Hij leidde de rechtszittingen, maar bezat bij de beraadslagingen en de besluitvorming slechts een raadgevende stem. Nadat de schepenen een vonnis hadden uitgesproken, werd hem ook de uitvoering van de uitgesproken straf opgelegd. Hij was dus een soort gerechtsofficier bij uitspraken van de schepenbank.

Als vertegenwoordiger van de heer was hij tevens verantwoordelijk voor het behoud van de orde en veiligheid en de handhaving van het gezag van de heer in zijn gebied.

Daarom werden hem ook de uitvaardiging van reglementen en ordonnanties van de landvorst toevertrouwd, evenals het toezicht op het jacht- en visrecht. Hij stond ook in voor het doen onderhouden en herstellen van bruggen en wegen (1).

Tegen de onveiligheid werden veel maatregelen getroffen. Zo vaardigde Erard vander Marck, bisschop van Luik, in 1531 een bevel uit, waarbij Willem van Coelhem, heer van Duras, in al de localiteiten van het gebied moest bekend maken, dat al de vreemde rondzwervende bedelaars binnen de drie dagen het land moesten verlaten. Zij, die na die tijd, nog rondzwierven in de streek moesten met stokken worden geslagen, de tweede maal stokslagen en een oor af, de derde maal rechterhand en -pols kwijt, de vierde maal dood.

Kerk en kerkhof waren echter gewijde plaatsen, waar de gerechtsofficier niet mocht arresteren. Ook op sommige tijdstippen van het jaar mocht een beschuldige vrij rondlopen om zijn godsdienstige plichten te vervullen: *"acht dage voire Kerstdach ende soe viele dar nae, acht dage voir Vastavond inde soe viel daernae, acht dage oick voir ende nae Paesdach"*

Gewoonlijk werd er tot een geldboete, "het zoengeld of de genoegdoening" veroordeeld. Er was een deel voor de schepenbank en een kleiner gedeelte voor de aanklager. Na enkele boeten kwam er een gevangenisstraf *"te borne ende te broode"* of een boetebedevaart, bv. naar St-Jacob in Gallicië. Een dief of een messenvechter, die op bedevaart naar een ver oord gestuurd werd, moest men niet voeden of kleden. Daarbij was de dorpsgemeenschap voor geruime tijd van hem verlost en de kans was groot dat hij onderweg stierf of ergens bleef hangen.

Op de plaats van bestemming moesten de boetelingen aan de geestelijkheid een getuigschrift vragen dat ze er inderdaad geweest waren, er gebeden en geofferd hadden. Soms sloten deze personen zich aan bij lotgenoten en vormden kleine groepen voor de veiligheid tijdens de tocht. Ze gingen vaak stelen om hun knagende honger te stillen.

De slechte reputatie van de gedwongen bedevaarders, "*de boetemannen*", was wijd en zijd verspreid. De "*boetemannen*" mochten niet binnen de stadsmuren verblijven tijdens de nacht en daar- om sliepen ze in de omgeving van boerderijen buiten de stadspoorten. Aan kinderen werd de schrik op het lijf gejaagd met "*de boeteman*", om ze uit het rijpe koren te houden.

Een diefstal boven de 20 stuivers werd voor de eerste maal be- dacht met een geseling. Bij herhaling tekende men de dief in het oor en werd hij aan de schandpaal tentoongesteld. Bij een derde vergrijp wachtte hem de galg.

Een bigamist moest aan de schandpaal staan, behangen met spin- rokken. Een overspelige vrouw stelde men een tijdje tentoon tussen twee mansbroeken.

Het brandmerken op gezicht of voorhoofd geschiedde met een gloeiend ijzer, aanvankelijk een sleutel, later het stadswapen. Het diepste berouw, de beste gevoelens van spijt en inkeer konden de ingebrande of ingekerfde schandmerken niet meer uitwissen. Ook het afsnijden of verkorten van één of twee oren, een vingerlid, duim of hand of het uitsteken van een oog voor diefstal met braak, noemde men lijfstraffen.

De normale straf voor een moordenaar was de onthoofding, doch hij kon ook verbrand, levend begraven, verdronken, geradbraakt of gehangen worden. De verdrinking gebeurde gewoonlijk in een wijnton. Gelukkigen kwamen ervan af met een jarenlange of le- venslange verbanning.

Kerkdiefstal was heiligschennis. Nochtans gebeurde dit in 1769 te Brustem in de Eucheriuskapel. Een kerkdief werd aan de galg behangen met een blikken kelk of kruis.

De galg langs de verkeersweg was een afschrikking voor niet al te vrome vreemde bezoekers. Ze waren verwittigd dat men in de streek tot het uiterste ging voor boosdoeners. In de galgenvelden rond Brustem werden ook afschrikwekkende voorbeelden opgevoerd, die dan als tractatie voor de dorpingen dienden, maar ook als "*exempel van allen*". Bij opknoping werd de lus echter zo hoog mogelijk geplaatst, om alzo de doodstrijd aan- zienlijk te verkorten.

Nadat een priester de terdoodveroordeelde de laatste troostwoorden had toegesproken, klom de beul met hem op de ladder. De beschuldigde droeg soms een lang wit kleed, maar steeds een zwarte doek over het hoofd. Zijn handen waren op de rug samengebonden als veiligheidsmaatregel. Vervolgens verzocht de beul hem het hoofd door het "*hennepen venster*" te steken. Wanneer de beul terug beneden was, trok hij de ladder met geweld weg. Zo werd de veroordeelde gewurgd en ook zijn ruggengraat gebroken. Het galgenaas bleef er hangen als een vogelschrik tot wanneer weer, wind en de vogels hun

werk gedaan hadden. Maar het uitspreken van halsmisdaden was een taak voor de hoge jus- titie. Alleen de uitvoering kon overal plaatsvinden.

Lichtere straffen waren:

- het aan de kaak stellen, voor verkoop van onverse waren, klappeien, enz.
- voorop gaan in de processie.
- in de mand zitten.
- stenen dragen.
- op boetebedevaart gestuurd worden.
- geseling in het openbaar.
- naar de galeien gezonden worden.
- verbanning en dit voor verschillende jaren.

Lijfstraffen of "*straffen in het lichaam*" lieten blijvende littekens na, zodat ze voor iedereen herkenbaar bleven gedurende gans het verdere leven:

- brandmerking op voorhoofd, wangen, linkerhand. Voor mindere zaken op rug, borst of been.
- verminking of afsnijden van een oor, hand, vinger, voet, tong, oog, enz.

Zwaardere straffen waren:

- het vogelvrij verklaren, voornamelijk bij verstek.
- de vergeetput.

De zwaarste straf was de doodstraf die bestond in verschillende versies:

- de verdrinking was in de 16e eeuw bestemd voor vrouwen en zwakkere personen.
- de radbraking.
- levend in metselen.
- levend begraven.
- wurging.
- levendig verbranden gebeurde in de 16e en 17e eeuw voor brandstichters, roofmoordenaars, verkrachting, sodomie en ketterij. Soms werd het slachtoffer eerst aan de paal gewurgd.
- de onthoofding was de meest eervolle dood en werd toegepast op edelen.
- de galg was meestal bestemd voor niet-edelen, soldaten, poorters en vrouwen. Het was in de 16e eeuw de meest ontorende straf, veelal opgelegd voor diefstal.
- het vierendelen met paarden.
- de straf met de warmwaterketel voor valsmunters. Maar bij het levend koken werd de veroordeelde eerst in koud water gedompeld en verdronken.
- het villen.
- het opensnijden van de borstkast.
- het roosteren.

Lijst der schouten van Brustem van 1524 tot 1795 (2)

01.- Jan van Hamal in 1524 (3)

Jan van Hamal of Hamel was een natuurlijke zoon van de heer van Brustem Jan van Alsteren, heer van Hamal, die halfheer van de Gulikse helft was van 1490 tot 1520 (4).

Hij was reeds schout van Brustem toen op 11 januari 1524 Gerdt van Ghoer en Marguerite van Alsteren, gezegd van Hamal, hun intrede deden als dorpsheren te Brustem.

Jan was laat in het hof van Rijkel te Brustem in 1528. Hij droeg het wapenschild van zijn vader, het familieschild van Alsteren, gezegd van Hamal, maar zonder gekroonde leeuw en met over alles heen een linkse bastaardstaak. Jan was nog schepen en misschien schout van Brustem in 1556 toen er een grensovereenkomst tussen Brustem en Aalst gesloten werd.

Het schild was gevierendeeld:

I en IV : een leeuw;

II en III: in zilver vijf rode spitsruiten.

Een linkse bastaardstaak.

02.- Erardt in 1555

Uit een rekening (5) van een St-Truidens schilder, Laurens Heroudt, alias Ignoye, die in het "*Huis De Roos*" woonde op de Markt te St-Truiden lazen we: "*Aen den pastoer van Brusthem met Aert Wauters als kerckmister metten scoutert Erardt hebbenin 't jaer van LV...*"

03.- Conradt Ouwercx in 1594 (6), 1596

Deze Brustemse schout van de Luikse helft had als wapenschild:

Gevierendeeld:

I en IV: in zilver een gaande bok;

II en III: in zwart een gaande gouden leeuw.

Ca. 1650 werden de dieren in het familieschild rechtopstaand voorge-

steld.

04.- Jan Putzeis in 1596 (7)

Schout van Brustem in 1596, schepen van 1596 tot 1614+, laat in het hof van St-Jan te Brustem in 1601 en burgemeester van St-Truiden in 1613, waar hij overleed op 02 maart 1614. Hij zou schout geweest zijn in het Gulikse deel.

Zijn wapenschild was:

Gedeeld:

I: in goud twee blauwe kepers;

*II: doorsneden: A: in goud een rode leeuw;
B: in zilver een uitgeschulpt
zwart kruis.*

05.- Giellis Winters in 1601 (8)

Schout van Brustem in 1601, laat in het hof van Meer en Averbode in 1604. Hij was secretaris van de schepensbank van 1611 tot 1617.

Als wapenschild bezat hij:

Gedeeld:

*I: in goud een rode ster, vergezeld van
drie zwarte merletten (1-2);*

*II: in zilver een rode lelie, vergezeld
in het schildhoofd van twee blauwe
klokjes en in de schildvoet van een
rood hart.*

06.- Christiaen van Cassen in 1606 en 1611 (9)

Hij werd vermeld als schout in 1606 en 1611.

Als wapenschild gebruikte hij:

*In zilver een rode keper, vergezeld
van drie gewende zwarte vogels of
merletten.*

07.- Peeter Seegers in 1634 (10)

Schout in 1634, schepen van 1634 tot 1654.

Als wapenschild had hij:

Een leeuw, met als spreuk:

" Rien sans Dieu ".

08.- Philippus vanden Edelbamt van 1643 tot 1670 (11)

Schout van Brustem van 1643 tot 1670.

Op 20.01.1653 nam hij als schout van Brustem en in naam van zijn dorpsheer, Arnold Huyn van Amstenrade, officieel bezit van de Luikse helft van Brustem. In 1654 was Philip vanden Edelbamt meier van het hof van Boxmeer te Brustem. Op 13.08.1660 werd hij voogd van de zonen van Arnold. Hij huwde op 17.09.1660 met Elisabeth Leunen en kreeg vier kinderen: Ferdinand, °1660; Joannis, °1661; Joanna-Gertrude, °1664; Barbara, °1667-+1676.

Toen Arnold op 16.03.1668 afstand deed van Brustem ten gunste van zijn oudste zoon Ferdinand was Philip getuige.

In 1653 was er wel sprake van Philippus vanden Edelbamt den Oude en den Jonge.

- Jacobus Martens van 1670 tot 1672 (12)

Waarschijnlijk was hij een notaris uit St-Truiden, die in 1670 benoemd werd tot schout en dus ook schepen op 23 juni. Hij bleef dit tot 1672.

10.- Egidius Heusdens van 1694 tot 1707 (13)

Op 03 augustus 1694 (14) merken we de naam op van Gilles Heusdens als schout. Tussen 1691 en 1694 werd er geen uitdrukkelijke schout genoemd. Steeds werd "stadhelder" Hardiquais als eerste vernoemd.

Op 14 maart 1707 werd Egidius Heusdens benoemd tot schepen-secretaris. In 1711 bleef hij alleen nog schepen tot 1730.

Hij huwde te St-Truiden op 17 juni 1679 met Elisabeth Hardiquais, was cijnsmeier van het hof van Sombergen in 1720 en overleed te St-Truiden op 25.02.1731.

11.- Erardus van Averwijs van 1707 tot 1722 (15)

Hij was notaris te Zepperen van 1709 tot 1729. Hij werd schout van Brustem op 14 maart 1707 als opvolger van Egidius Heusdens en bleef dit tot begin 1722.

12.- Nicolaus-Lambert Hardiquais van 1722 tot 1742 (16)

Op 21 februari 1722 werd hij benoemd als schout van Brustem. Hij bleef dit tot 1742. Ook was hij meier van het hof van Horpmaal te Brustem, dat eigendom was van de abt van St-Truiden.

Op 13.07.1733 werd hij vervangen als "*officier*" door de heer Laurent uit Sint-Truiden die de titel kreeg van "*substitut-majeur*".

13.- Guilliam Meyers van 1743 tot 1756 (17)

Hij bleef gedurende 13 jaar schout van Brustem. In 1754 was hij burgemeester van St-Truiden.

14.- Joseph Simon Hubar van 1756 tot 1778 (18)

In 1756 werd hij schout van Brustem. Vanaf 1778 tot 1793 was hij alleen nog schepen.

Kort na zijn benoeming, nl. op 13 maart 1757 huwde hij te St.- Truiden met Elisabeth Stijnen. In 1767 was hij burgemeester van St-Truiden. Hij was ook notaris van 1751 tot 1797.

15.- Claude-Bartholomeus Walter van 1778 tot 1786 (19)

Hij bleef 18 jaar schout van Brustem. Van 1778 tot 1786+ was hij notaris te St-Truiden in de Beekstraat. In 1785-86 werd hij ook burgemeester te St-Truiden.

Hij was een strenge schout, die het straatgevecht wou beteugelen, maar op zaterdag 05 april 1783 werd hij het slachtoffer van een bende onruststokers die hem op de Markt te St-Truiden overvielen en zwaar kwetsten. Hij overleed op 23 november 1786.

16.- Bartholomeus-Joannes Walter van 1787 tot 1795 (20)

Geboren te St-Truiden op 13.02.1761, volgde zijn vader op en werd op 09 januari 1787 benoemd als schout. Ook was hij notaris van 1787 tot 1796. In 1793 werd hij burgemeester van St-Truiden.

Hij huwde met Anna-Helena Joniaux, °1762, en was bierbrouwer te St-Truiden in de Beekstraat nr.407.

Zijn 3 kinderen waren: Claude-Bartholomeus, °05.06.1796, Jan-Baptist-Jozef, °25.06.1798, Marie-Hélène, °1805.

In 1596 zouden er te Brustem uitzonderlijk twee schouten tegelijkertijd gefungeerd hebben (21). Dit is te verklaren door de tweeheerlijkheid van het dorp.

Enerzijds was er de hertog van Gulik, Johann-Wilhelm, sedert 19 juni 1595 terug in het persoonlijk bezit van het Bovenste Dorp met de vervallen burcht, die Jan Putzeis als Gulikse schout aanstelde.

Anderzijds was er de prins-bisschop van Luik, Ernest van Beieren, heer van het Onderste Dorp, die Conradt Auwercx als zijn Luikse schout benoemde.

Slechts op 20 januari 1653 werd Arnold Huyn van Amstenrade, heer van de Gulikse helft, ook heer van de Luikse helft, door 2.400 gulden Brabants te betalen aan de commandeur van Ordingen, Jean-François van Lutzerode. De twee burgemeesters Govart Sevenants en Jan Jacobs en de kapitein Paulus Sweldens (22) keurden deze koop goed, samen met vele inwoners van het dorp, die zich verzameld hadden voor de kerk.

Na 1600 werd er echter maar melding gemaakt van één enkele schout.

1.- De schout

- 01.-Erik Houtman.-"Het gemeentebestuur van Brustem van de 18e tot de 20e eeuw", in O.L.V.L., jrg.30, 1975, blz.193-237.
- 02.-Idem.-blz.212, bijlage I: schouten 1596-1795.
- 03.-Jaak Brouwers.-"De Heren van Brustem", 1988, blz.04.
- 04.-R.A.H.-Gemeente Brustem-gichtreg.1, folio 116v° van 11.01.1524.
Inhuldiging van Gerdt van Ghoer en Margaretha van Alstere.
Doc.IV.B.01.nr.13.
- 05.-R.A.H.-Gemeente Brustem-gichtreg. 1548-1562, folio 43v°.
- 06.-Francis Goole.-"Heraldische merkwaardigheden in Brustem", in O.L.V.L., jrg.30, 1975, blz.137-138.
-R.A.H.-Gemeente Brustem-rolreg.9, folio 61.
-Erik Houtman.-a.w., blz.212: bijlage I: schouten.
-Een Conrardus Auwercx of Ouwercx
-huwde met Gertrudis N. en kreeg op 05 juli 1590 een dochter Catharina. Hij had met Elisabeth Clincken een onwettig kind op 02 maart 1593: Conrardus Auwercx genoemd.
- 07.-Erik Houtman.-a.w., blz.212, bijlage II: lijst van de schepenen 1600-1795.
-Francis Goole.-a.w., blz.144 en 145.
- 08.-Francis Goole.-a.w., blz.146 en 148.
- 09.-Francis Goole.-a.w., blz.139 en 140.
-Erik Houtman.-a.w., blz.212, bijlage I: schouten nr.3.
- 10.-Francis Goole.-a.w. blz.144 en 147.
-Erik Houtman.-a.w., blz.212 nr.4, blz.213 nr.31.
- 11.-Jaak Brouwers.a.w., blz.17.
-Erik Houtman.-a.w. blz.212 nr.5 en blz.213 nr.33.
-Philip vanden Edelbampsts de oude huwde met Christina Pruveneers, d.v. Guillaume Pruveneers, deken van de leerlooiers te St-Truiden, burgemeester van St-Truiden in 1606 en Marie van Stapel, die in de Brustemstraat woonden.
- 12.-Jaak Brouwers.-a.w., blz.24.
-Erik Houtman.-a.w., blz.212 nr.6, blz.213 nr.45.
- 13.-R.A.H.-Gemeente Brustem-gichtreg.60, folio 28r° van 16.05.1695. *Installatie van E.F. de Schell.*
-Erik Houtman.-a.w., blz.212 nr.7, 214 nr.54, 215 nr.78.
- 14.-R.A.H.-Gemeente Brustem-gichtreg.60, folio 13 van 03.08.1694. *Schade door Franse soldaten.*
- 15.-Erik Houtman.-a.w., blz.212 nr.8.
- 16.-Idem., blz.212 nr.9.
- 17.-Idem., blz.212 nr.10.
- 18.-R.A.H.-Gemeente Brustem-gichtreg.66, folio 7r° en v°.
-Erik Houtman.-a.w., blz.212 nr.11 en blz.214 nr.64.
- 19.-Claude-Bartholomeus Walter, z.v. Jean Walter, oud-burgemeester van St-Truiden, die in de Beekstraat woonde.
- 20.-Bartholomeus-Joannes Walter woonde blijkens de volkstelling van 1796 in de Beekstraat te St-Truiden en was toen notaris en brouwer.
- 21.-Erik Houtman.-a.w. blz.198.
- 22.-Paulus Sweldens, gehuwd met Agnes Berwauts was de kapitein van Brustem. Hij was ook schepen van de justitie van 1628

tot aan zijn dood op 13 dec. 1655.

1.a.-Aanslag op het leven van de schout

In de jaren 1770-1790 beleefde Brustem woelige tijden. Vechtpartijen en moorden waren schering en inslag. De magistraat durfde niet ingrijpen uit vrees voor de wraakzucht der benden, die voor niets terugschrokken.

In 1778 was het in de omgeving van de vrijheerlijkheid Brustem dermate erg geworden dat Jean-François Van Ham, drossaard van Brustem (1) en Claude-Bartholomeus Walter, kersverse schout, niet langer lijdelijk konden toezien en hun stoute schoenen aantrokken (2).

Gedurende meer dan twee jaar lieten zij geen enkel middel ongebruikt en spaarden zij kosten noch moeite om aan de wanordelijke en ergerlijke toestand in hun dorp een einde te stellen. Ze slaagden er tenslotte in de kalmte en de vrede onder de Brustemnaren te herstellen en sinds augustus 1780 werd er toch geen enkel gevecht meer gemeld.

Lang zou deze rustige toestand echter niet duren. De bewoners van de omliggende dorpen gunden Brustem klaarblijkelijk deze rust en kalmte niet. Sinds het begin van de winter 1782 kwamen regelmatig benden uit Aalst en St-Truiden naar Brustem afgezakt om er wanordelijkheden te scheppen.

Gewapend met knuppels, die met ijzer beslagen waren, schoolden zij elke zonenfeestdag en zelfs zeer vaak op weekdagen samen in twee herbergen op de nieuwe Luikersteenweg te Brustem.

Wee dan degene die zich in hun buurt durfde wagen! Vanaf november 1782 tot lichtmis, op 02 februari 1783, in een tijdruimte dus van amper drie maanden, hadden er meer dan twintig vechtpartijen plaats. Het sluitingsuur, dat door de prinselijke mandementen op 08 uur 's avonds was vastgesteld, werd niet gerespecteerd.

Op zondag 02 februari 1783 had er 's namiddags in de herberg "*Den Haen*" van Lambert Doyen en Gertrude Marchal op de Nieuwe Kassei, waar een graanhandel gevestigd was en ook "*bier oft hoegaert*" geschonken werd, een hevige vechtpartij plaats in tegenwoordigheid van de waard en diens beide dochters (3). Geen deftige Brustemnaar durfde zich ten slotte nog op zonen- of feestdagen op de Luikersteenweg vertonen.

Schout en drossaard stelden alles in het werk om achter de identiteit van de vechtersbazen te komen. Maar hun onderzoek bleef vruchteloos. Niemand waagde het een klacht bij de overheid in te dienen of ook maar de geringste aanduiding betreffende de herrieschoppers te verschaffen, uit vrees zelf het slachtoffer te worden van de moordlustige benden. Na talloze vergeefse pogingen lukte het aan drossaard Van Ham en schout

Walter toch de namen van de aanstichters van drie vechtpartijen, te weten die van 08 december 1782, 26 januari en 02 februari 1783, te achterhalen. Onbevreesd stelden zij een proces-verbaal op tegen de verdachten, zodat deze hun verdiende straf niet zouden ontlopen.

Met de bedoeling, rust en orde in Brustem te handhaven, stelden zij zich aan het hoofd van een burgerwacht, die bestond uit twaalf gewapende mannen. Gedurende zes achtereenvolgende

weken stonden zij elke zon- en feestdag en op de marktdagen van St-Truiden, onverschrokken op wacht voor beide beruchte herbergen: *"De Barrier"* en *"De Haen"* op de Luikersteenweg.

Alle met ijzer beslagen stokken, waarvan het dragen verboden was, werden kordaat in beslag genomen, maar aan de overtreders werd geen boete opgelegd ten einde de benden niet nodeloos uit te dagen.

Zo slaagden zij erin om bij de bendeleden ontzag in te boezemen. Het duurde dan ook niet lang of de deugnieten uit Aalst en St-Truiden bleven weg van het Brustems grondgebied.

Maar ze hadden te vroeg victorie gekraaid. De sluwe mannen uit Aalst gaven zich zo vlug niet overwonnen. In het geniep smeedden ze een samenzwering en besloten bloedig wraak te nemen op schout Walter en drossaard Van Ham.

Een man, geboortig uit Aalst maar sinds ongeveer een jaar woonachtig te Sint-Truiden, werd in het complot betrokken en als spion aangesteld. Hij kreeg de opdracht om de handel en wandel van schout en drossaard, die beiden te St-Truiden woonden, na te gaan en een gunstige gelegenheid te zoeken om hun woede op hen te kunnen koelen.

Al gauw kwam de informant te weten dat beide magistraten de gewoonte hadden elke zaterdagavond enkele glazen bier te gaan drinken in herberg *"Den Wolf"* (4) op de Markt te Sint-Truiden. Dat was de gedroomde gelegenheid.

Op zaterdag 05 april 1783 verzamelden zich enkele Aalstenaren tegen zes uur in het tolhuis *"De Barrier"* op de Luikersteenweg te Brustem, ter plaatse *"Hek"* genaamd. Allen waren gewapend met eiken stokken, waarvan sommige een lengte hadden van 4 1/2 voet (5). Een krijgsplan werd vlug samengesteld. Kreten als *"wij sullen hen armen en beenen kraken"* en *"wij sullen hen te stucken slaen"* klonken door de gelagkamer.

Milissen, pachter van de commanderijhoeve van Bernissem (6) te Mielen-boven-Aalst, vergezeld van enkele boerenknechten, verliet het barrierhuis en toog terug naar Aalst.

Omstreeks half negen 's avonds trok een indrukwekkende bende uit Aalst, heimelijk gewapend met zware knuppels, de stad St-Truiden binnen. De boosdoeners vatten post in de buurt van de grote stenen pomp op de Markt (7), tegenover het huis van de heer Petrus Ulens (8), schout van Hal. Tussen negen en tien uur patrouilleerden ze onafgebroken over het marktplein, vanaf het *"koeyplein"* (9) en de *"koolwaege"* (10) tot aan de *"klercke capelle"* (11) en de hoedenfabriek *"De Gulde Hand"* (12) van de heer Eggen op de hoek Markt-Brustemstraat.

Ondertussen bevond schout Walter zich, in gezelschap van de heer Moreau, schout van Kerkom, in de herberg *"Den Wolf"* op het marktplein. Drossaard Van Ham, die vermoedelijk lont geroken had, was, tegen zijn gewoonte in, niet komen opdagen.

De spion uit Aalst, die zich eveneens in *"Den Wolf"* bevond, wachtte geduldig het ogenblik af waarop schout Walter het drankhuis zou verlaten. Toen deze, nietsvermoedend, even na tien uur na een laatste pint, aanstalten maakte om, begeleid door zijn vriend, naar huis te gaan, sloop hij vlug de herberg uit en gaf het aanvalsein aan de bende, die reeds meer dan een uur buiten op de loer lag. Onmiddellijk verdeelden de aanvallers zich volgens een vooropgesteld plan. Enigen trokken zich terug tegen het huis van de Brustemse schepen en secretaris Georgius Schoofs (13), anderen tegen

de huizen "Den Draeck" (14) en "De Gulde Hand", terwijl de overigen zich over het grote plein verspreidden en de duisternis als bondgenoot kregen.

Nauwelijks hadden de beide schouten Walter en Moreau, een der- tigtal stappen in de richting van de Brustemstraat gedaan of ze bevonden zich aan vier zijden ingesloten door een groep gewapende mannen. Hun kalmte bewarend, gebaarden ze rustig hun weg te vervolgen. Zodra ze echter in de buurt van het huis "Den Draeck" waren gekomen, sprongen de samenzweerders onverhoeds uit hun schuilhoeken te voorschijn en sloegen er duchtig op los. Schout Moreau ontving een slag op zijn linkerarm, welke hij afwerend boven zijn hoofd hield. Terzelfdertijd beukte een stevige knuppel op Claude-Bartholomeus Walter neer. Een tweede kon deze nog net ontwijken en wist zelfs eventjes te ontglippen door haastig naar links te vluchten in de richting van de O.L.V.-kerk (15).

Deze ontsnapping deed de boosdoeners in woede ontsteken. Ze achtervolgden hem en haalden hem op het kerkhof in, dicht bij het huis van bakker Vanvucht. Hij struikelde en nu regende het slagen op hoofd, armen en benen. Toch bezat de man nog de kracht zich op te richten, en hij verweerde zich zo goed en zo kwaad als hij kon met zijn rietstok, het enige wapen waarover hij beschikte.

Opnieuw echter tuimelde hij voorover, terwijl het bloed uit zijn wonden vloeide. Plots sprong hij overeind en vluchtte over het donkere kerkhof naar de Steenstraat (16). Twee aanvallers liepen hem achterna en kwamen op zijn hoogte bij het huis van de wieldraaier Vandenhove. Terwijl nu elke slag raak was, kronkelde hij zich van de pijn, bloedde zeer hevig maar schreeuwde toch: "*Doe mordenaers, doe beesten, ick ken u wel!*".

Dit geschreeuw wekte de omwonenden van de Steenstraat, die hulp kwamen bieden. De aanvallers vluchtten en liepen terug naar de Markt. Ze verscholen zich achter de stenen pomp of tegen de huizen van Croels (17) en van Portmans op de "*kruykerk*" (18).

Meer dood dan levend droegen enkele mannen schout Walter, omstreeks half elf 's avonds naar het huis van zijn vader (19) in de Beekstraat. Hij was deerlijk toegetakeld en zijn klederen waren aan flarden gescheurd. Zijn hoofd vertoonde een grote snede van ongeveer een vinger lengte, een duim breed en anderhalve duim diep. Zijn hele lichaam vertoonde wonden en kneuzingen en overal zat er bloed.

Onmiddellijk stuurde zijn vader iemand om twee Sint-Truidense chirurgen, G.Schoofs (20) en Jean-Michel Cruls (21) te ontbieden. Bij het krieken van de dag werd geneesheer Defraïne (22) eveneens ontboden. De patiënt had hevige ontstekingskoorts en verkeerde in stervensgevaar. Op aanraden van zijn heelmeeesters sprak schout Walter zijn biecht. Was het door de oprechte biecht en de gebeden van zijn biechtvader of door de wekenlange behandeling van de drie dokters, een feit is zeker, de gewonde schout herstelde langzaam en na vijf weken was alle gevaar geweken.

Ondertussen zat het stadsbestuur van St-Truiden op hete kolen omdat het misdrijf op hun rechtsgebied gepleegd was. Indien ze nog een greintje eergevoel bezaten, moesten ze elke vrees verbannen en iets ondernemen tegen deze laffe bende, die er niet voor terugschrok hoge gerechtsofficieren naar het leven te staan.

Op een extra-ordinaire zitting van 14 mei 1783, vijf weken na de moordaanslag, stelde men een onderzoek in en op 19 mei vaardigden de "*Edele en Eerentfeste Heeren Schepenen van het Hooggericht der Ryxer stad Sint-Truiden*" een aanhoudingsbevel uit tegen vier personen uit Aalst: Lamber Milis of Milissen,

gehuwd en woonachtig te Aalst; Joris Peeters, thans wonende te Sint-Truiden in het huis "'t Beerken" (23); Francis Digneffe, scheper bij Louis Eggen te Aalst en Berthele Peeters, zoon van Melster Peeters uit Aalst.

Enkele beschuldigten vluchtten over de grens naar Brabant. Tegen de anderen werd niets ondernomen.

Vrezend dat de misdadigers ongestraft zouden ontkomen, richtten schout Walter en drossaard Van Ham zich ten slotte in een verzoekschrift tot de Staten van Luik en het Land van Loon. Ze wezen er in hun schrijven op dat te Brustem en te Sint-Truiden de misdrijven met de dag talrijker voorkwamen en toch ongestraft bleven. Het gevaar werd groot en het zou nog zo ver komen dat geen enkele magistraat het zou aandurven de misdadigers te vervolgen of zelfs zijn ambt te behouden, tenzij er nu eens krachtdadig opgetreden werd tegen de laffe moordbende van Aalst. Ze herinnerden aan het geval Willem Longre (24), die op 13 juli 1765 door de schepenen van Brustem (25) onder leiding van schout Joseph-Simon Hubar, volgens hernieuwd verzoek van de Souveraine Justitie van stad en Land van Luik, voor een tijdsduur van 50 jaren verbannen werd, en aan dat van Jan Lee-mans (26), die door bijna dezelfde rechters (27) op 19 september 1780 levenslang verbannen werd, op straf van gehangen te worden zo hij het nog ooit waagde een voet binnen de landsgrenzen te zetten, ten exempel van anderen.

Teneinde de gerechtsofficieren aan te moedigen de verdachten op te sporen en te doen aanhouden, verzochten ze de Staten ten slotte een bijzondere premie uit te loven voor de gevangenneming van de vier beschuldigten.

Als gevolg van dit smeekschrift, stelden zowel de "*Etat Tiers*" (derde stand) als de "*Etat Noble*" (adel) en de "*Etat Primaire*" (eerste stand of geestelijken), respectievelijk op 2, 3 en 4 juni 1783, 15 dukaten (gouden munt) op het hoofd van elk der vier verdachten, buiten de 10 dukaten die reeds door de prinselijke mandementen waren toegestaan.

De archieven van Hasselt (28) noch die van Luik (29) verhalen of de moordlustige Aalstenaren ooit werden aangehouden en gestraft. Deze authentieke geschiedenis werpt echter een schril licht op de geest, die in onze streken heerste in de laatste jaren van het Ancien Régime (30).

IV B.02.1a. **Aanslag op het leven van de schout** Bronnen

- 01.-Jean-François Van Ham uit St-Truiden was drossaard te Brustem van 1761 tot 1787.
- 02.-Claude-Bartholomeus Walter, een St-Truidens notaris, was schout te Brustem van 1778 tot aan zijn overlijden op 23 nov. 1786.
Hij werd opgevolgd door zijn zoon notaris-brouwer Bartholomeus-Joannes Walter op 09.01.1787, die gehuwd was met Anne-Helene Joniaux.
- 03.-R.A.H.-Gemeente Brustem-rolreg.41, genachten van 15.02. 1783.
-Lambert Doyen huwde met de weduwe Gertrude Marchal, d.v. Pierre Marchal. Zij was handelaarster in graan en hadden een herberg. Zij woonde "*sur la chaussée pavé à Brusthem*".
- 04.-Den Wolf: herberg op de Markt te St-Truiden, gelegen tussen "Den Groeten Helm" en "Den Posthoren". (volgens het belastingsboek van 1719)
Bij de huisnummering in 1796 kreeg dit huis het nummer 10. In 1866 was de naam nog "De Wolf" en nummer 11 werd toen "De Gouden Klok". In 1880 stonden deze huizen genoteerd als "Au loup" en "La Cloche".
- 05.-Een voet was 28 cm. De stokken waren dus 1,26 meter lang.
- 06.-Commanderij van Bernissem hing af van de Duitse Orde van Alde Biezen. Ze werd voor 1240 op het grondgebied van St-Truiden (Bernissem) opgericht. Deze commanderij bezat een hoeve te Mielen-boven-Aalst.
- 07.-Vroeger stond er een ronde arduinen pomp in het midden van de "beestenmarkt". Tegenwoordig staat deze drinkbak in de wijk Schurhoven, op de hoek van de Slachthuisstraat en de Speelhoflaan.
- 08.-Schout Petrus Ulens woonde in "De Blauwe Steen". Dit huis was eigendom van de weduwe van meester Jan Cruls. Het droeg nummer 12. In 1866 heette het nog steeds "Den Blauwe Steen". In 1880 werd het "Le chien bleu". Later "Mono-pole" en tegenwoordig "Verdi".
- 09.-Het "koeypleyn" is de beestenmarkt, links van het stadshuis. Vroeger werd de Grote Markt in twee grote stroken verdeeld door een rijweg van de Stapelstraat naar de Brustemstraat.
- 10.-De "koolwaege" stond aan de "Coreminsteeg", recht voor het stadhuis en voor het huis "Het Waeghsken".
- 11.-De "klercke capelle" was gelegen op de "Groenselmarkt" tussen de O.L.Vrouwekerk en het stadhuis.
In 1966 ontdekte men de fundamenten, dicht bij het portaal van de kerk.
- 12.-De "Gulde Hand" was het hoekhuis Markt-Brustemstraat. Daar was de hoedenmakerij van de heer Eggen.
Dit hoekhuis kreeg in 1796 nummer 1. De naam was in 1866 "Café du commerce" en in 1880 "La main d'or".
- 13.-Secretaris Georgius Schoofs zou volgens deze gegevens ook op de Markt gewoond hebben, maar meer in de richting van de "Varkensmarkt".
- 14.-"Den Draeck" was een aantal woningen van de herberg "Den Wolf" verwijderd in de richting van de Brustemstraat. Het droeg nummer 4 in 1796 en heette in 1866 "Den Draeck".
- 15.-Tussen het stadhuis en de O.L.V.-kerk stonden er tot de jaren 1821-1824 enkele huizen en een kapel. Daar bevond zich ook het oude kerkhof van de O.L.V-parochie.
- 16.-Steenstraat (vanaf 1796 Diesterstraat): een geplaveide straat die langs de abdij loopt. Eén van de oudste (12e

eeuw) en lange tijd één van de belangrijkste straten van de stad St-Truiden.

17.-Een Hendrick Croels was eigenaar en bewoner van een klein huis genaamd "Die Egghe" op de Markt, wijk Klockempoort en waarschijnlijk dicht bij de Stapelstraat.

18.-"Kruykmerkt": de kruikenmarkt was een deel van de Markt, bij de "Kruyksteeg". Later werd de naam vervangen door "kiekenmerkt". Men vond nog tot 1930 adresaanduidingen als "Lamberts op de Kiekenmarkt".

19.-Jean Walter, de vader van Claude-Bartholomeus Walter, woonde "op de beek" te St-Truiden.

20.-Er woonde een Govaert Schoefs in het huis "De Sonne" gelegen in de Stapelstraat bij de Gootstraat.

21.-Jean-Michel Cruels, chirurgijn, gehuwd met Marie-Antoinette Ulens, woonde op de Grote Markt 6 te St-Truiden.

22.-Defraisne was een geneesheer.

23.-Huis "Het Beerken".

Er was in 1719 een woning "Het Beerken" vlak bij de Brustempoort, op de hoek van de Capucinessenstraat en de Brustemstraat. Nu nog heeft de gevel een beer met opschrift: "Goet logis te voet en te peert. 1675".

Een tweede huis "Het Beerken" was gelegen op de Markt, dicht bij de Naamsestraat.

24.-Longre Willem uit Rijkel was te Brustem op 06.05.1759 gehuwd met Maria-Elisabeth Schepers uit Vliermaal. Hun dochter Anna-Margaretha werd op 02.11.1760 geboren. (pe-

ter: Egidius Longre, meter: Margaretha Schepers).

Hij was gerechtsbode van 26.06.1758 tot 1765. Op 13 juli 1765 zou de schepenbank hem tot 50 jaar verbanning veroordeeld hebben. Eigenaardig genoeg vermeldde pastoor Vandennessen deze familie niet in zijn volkstelling van 1763.

Hij vermeldt wel de 43-jarige Nicolaus Bregmhans als bode van het dorp. 25.-De schepenbank van Brustem was in 1765 samengesteld uit schout Joseph-Simon Hubar en de schepenen Christaan-Fran-ciscus Vande Velde, Joannes-Bernard Cerstelot, Guillielmus Craninx, Egidius Coelmont en secretaris Georgius Schoofs. De zevende schepenen konden wij niet achterhalen.

26.-Het is onmogelijk deze Jan Leemans nader te omschrijven.

Ook op Terstok woonde een familie Leemans. Pastoor Vandennessen schreef in 1763 alleen over een Joannes Leemans, maar die overleed te Brustem op 26.04.1791

27.-In de schepenbank was Egidius Coelmont, °1707-+1777, echtgen.v. Christina Schoofs, vervangen sedert 1778 door zijn zoon Willem Coelmont, °1747-+1787.

28.-R.A.H.-Gemeente St-Truiden-crimineel rolreg.129, folio 700-706.

29.-R.A.L.-Etats (greffe communale), liase 268, farde Montenen.

30.-Jaak Brouwers.-"Moordaanslag te St-Truiden door een bende uit Aalst op de schout van Brustem in 1783", in Limburg, jrg.37, blz.214-218, 1958.

2.- De Schepenen

De schepenbank van Brustem was zoals de meeste plattelands-schepenbanken samengesteld uit zeven schepenen, waaronder de schout, die door de dorpsheer voor het leven werden benoemd en de eed moesten afleggen in handen van de schout.

Bij de eedaflegging van een nieuwe schepen was het gebruikelijk dat deze aan zijn collega's een feestmaal aanbood. Zo lezen we in het aanstellingsverslag van schepen Jasper Auwerx op 01 mei 1713 dat hij zijn medeschepenen op een gul feestmaal vergastte, aan elk van hen nog een speciale tractatie van twaalf gulden schonk en hen tevens had "*getracteert met hougaert, kouxkens, noten ende tabac ende uyt overvloedigheyt met een hespe*". Jasper was ook schepen te Muizen in 1702 en schout aldaar in 1732. Hij bleef schepen te Brustem tot 1740 en overleed te St-Truiden op 12 augustus 1747 (1).

De schepenbank, gebannen door de schout, vergaderde minstens eenmaal om de veertien dagen. Tussendoor konden nog extra-ordinaire zittingen worden samengeroepen. Ze kwamen samen in het genachtenhuis, dat op de Singel stond.

Wanneer de schepenbank als rechtbank optrad moest de meerderheid der schepenen aanwezig zijn. Ging het alleen om het acteren en registreren van rechtshandelingen en documenten dan volstond de presentie van slechts twee schepenen. Er was ook een president-schepen of de schepen met de grootste anciënniteit, die de schout verving.

Een schepen had geen vaste wedde van de dorpsheer, noch van de gemeente. Ze kregen als vergoeding een zitpenning voor de gewone en buitengewone rechtszittingen of voor visitaties. Ook voordelen in natura als geschenken, banketten en drinkgelagen kwamen hen ten goede. De eer en de achting van hun medeburgers gaven hen vaak meer voldoening dan een betaling.

Er was wel een strikt onderscheid tussen de rechterlijke macht uitgeoefend door de schepenbank en de bestuurlijke macht, uitgeoefend door de magistraat, het dorpsbestuur.

Er was "*gerechtsstilstand*" op zon- en feestdagen, in de paastijd en met Kerstmis.

Lijst der schepenen van 1460 tot 1795

01.-	Govaert Kaken	1460	
02.-	Helvaeren Renier	1460	
03.-	Jan van Hamel	1524	en nog in 1556 (02).
04.-	Lambrecht Auwercx	1556	(03).
05.-	Art Hoets	1556	(04).
06.-	Art Bauwens	1556	(05).
07.-	Merten Hommes	1556	(06).
08.-	Jan Putzeys	1562	(07).
09.-	Jan Wouters	1574	(08).
10.-	Art Pollarts	1594	(09).
11.-	Jan Zuyrincx	1594	(08).
12.-	Conrardt Ouwercx	1594	en 1596.
13.-	Jaspar Ouwercx	1596	tot 1631 (10).
14.-	Thomas Motmans	1596	tot 1627 (11).
15.-	Petrus Morren	1596.	
16.-	Jan Pollarts	1596.	
17.-	Jan Putzeis	1596	tot 1614+ (12).
18.-	Willem Princen	1596	tot 1641 (13).
19.-	Gielis Winters	1601	
20.-	Arnold Hoen	1604	(14).
21.-	Hendrik van Vrijaldenhoven	1604	(15).
22.-	Christiaen van Cassen	1606	en 1611.
23.-	Nicolaes vanden Creefft	1611	tot 1616 (16).
24.-	Jan Loycx	1611	tot 1629 (17).
25.-	Jacob van Ghoor	1611	tot 1619 (18).
26.-	Jan Menten	1627	tot 1630+ (19).
27.-	Paulus Sweldens	1628	tot 1655+ (20).
28.-	Niclaus Hoen	1628	tot 1641.
29.-	Andries van Vucht	1628	tot 1653 (21).
30.-	Jacob Moers	1631	tot 1640 (22).
31.-	Symon Reynaerts	1631	tot 1660 (23).
32.-	Jan jr. Coolen	1632	tot 1665 (24).
33.-	Peter Seegers	1634	tot 1654.
34.-	Hendrik Princen	1641	tot 1666 (25).
35.-	Philip vanden Edelbampjt jr.	1643	tot 1670 (26).
36.-	Ghysebrecht vanden Borch	1646	tot 1665 (27).
37.-	Bernaert vanden Borch	1655	tot 1691 (28).
38.-	Dionisius vanden Poul	1655	tot 1657 (29).
39.-	Jan van Winde	1659	tot 1690 (30).
40.-	Michiel Meers	1665	(31).
41.-	Simon Courlant		tot 1666.
42.-	Egide vander Maesen	1665	tot 1682 (32).
43.-	Livinus vanden Dweye	1666	tot 1672.
44.-	Franciscus vander Bontien	1666	tot 1687 (33).
45.-	Guilliam Stauten	1670	tot 1681 (34).
46.-	Jacobus Martens	1670	tot 1691 (35).
47.-	Paulus Stas	1670	tot 1702.

48.- Arnold Moers	1687 tot 1702	(36).
49.- Petrus Simons	1687 tot 1711.	
50.- Hubertus Hardiquais	1689 tot 1706	(37).
51.- Egidius Heusdens	1694 tot 1730	(38).
52.- Livinus vanden Dweye	1700 tot 1713.	
53.- Jacobus-Robert Meyers	1706.	
54.- Jacobus vanden Putte	1706 tot 1732	(39).
55.- Joannes-Martinus Proesmans	1706 tot 1749	(40).
56.- Erasmus-Henricus Tackoen	1707 tot 1718	(41).
57.- Erardus van Averwijs	1707 tot 1722.	
58.- Lambert-Benedict Wuesten	1709 tot 1718	(42).
59.- Lambert Simons	1711 tot 1736	(43).
60.- Jasper Auwercx	1713 tot 1740	(44).
61.- Joannes-Arnold Simons	1717 tot 1749	(45).
62.- Alexander Menten	1720 tot 1745	(46).
63.- Nicolaus-Lambert Hardiquais	1722 tot 1742	(47).
64.- Philippe-Stefaan Favart	1734 tot 1763	(48).
65.- Guilliam Meyers	1743 tot 1756.	
66.- Christiaen-Fr. vanden Velde	1749 tot 1787+	(49).
67.- Joannes-Bernard Cerstelot	1749 tot 1793+	(50).
68.- Guilielmus Craninx	1750 tot 1793	(51).
69.- Joseph-Simon Hubar	1756 tot 1793	(52).
70.- Georgius Schoofs	1760 tot 1788+	(53).
71.- Egide Coelmont	1761 tot 1768	(54).
72.- Claude-Bartholomeus Walter	1778 tot 1786.	
73.- J.-P. Favart	1778.	
74.- Willem Coelmont	1778 tot 1787+	(55).
75.- Bartholomeus-Joannes Walter	1787 tot 1795.	
76.- Joannes-Jacobus Croels	1788 tot 1795	(56).
77.- Henri Roberti	1788 tot 1795	(57).
78.- Joannes-Fr. vanden Velde	1788 tot 1795	(58).
79.- Walter Moreau	1795	(59).

Sociale afkomst van de schepenen

Bij het nakijken van de schepenlijst valt onmiddellijk op dat de meesten van hen geen Brustemnaren waren. Sommigen kwamen zich wel in het dorp vestigen.

In de 17e eeuw waren bijna alle gekende schepenen vreemd aan de gemeente, 38 op 40. Alleen Jan Loycx (1611-1629) en Paulus Sweldens (1628-1655) waren te Brustem geboren. De familie van den Edelbamt sr. en jr. woonden echter wel met hun gezin in Brustem.

De verhouding in de 18e eeuw was 26 op 28. Hier waren Egide Coelmont (1761-1768) en Willem Coelmont (1778-1787+) de enige Brustemnaren. Georgius Schoofs woonde eerst op de Grote Markt te St-Truiden en kwam zich in Brustem vestigen. Bijna allen waren burgers en notabelen van het naburige Sint-Truiden, Zepperen, Borgloon, Hasselt, enz.

Dat stedelijke notabelen kandidaat werden voor een schepenambt in

een plattelandsgemeente was een vrij veel voorkomende situatie, maar echter niet in zo 'n verhouding als we dit in Brustem aantreffen. Het schepenambt was een erefunctie, dat doorgaans moest gekocht worden en zeer in trek was bij kapitaalkrachtige stadspoorters. Vaak cumuleerden zij dan nog verscheidene schepenambten in nabijgelegen dorpen.

Buiten het respect dat ze kregen voor een onbezoldigd ereambt was een dergelijke functie ook nog aantrekkelijk omwille van de eraan verbonden inkomsten. Buiten een zitpenning viel een deel van de verschuldigde proces- en registratiekosten hen te beurt.

Daarom is het niet te verwonderen dat twaalf van deze "Sint-Truidense" schepenen van Brustem oud-burgemeester van hun stad waren en vijf hiervan cumuleerden nog de functie van notaris en meier van een cijnshof en lagere rechtbanken.

Schepenen volgden elkaar dikwijls op van vader op zoon. Dit was o.m. het geval met Willem en Hendrik Princen (1596-1666), Ghysebrecht en Bernaert vanden Borcht (1646-1691), Petrus en Lambert Simons (1687-1736), Christiaan en Joannes vanden Velde (1749-1795), Egide en Willem Coelmont (1761-1787), Claude en Bartholomeus Walter (1778-1795).

Was het soms niet mogelijk om het ambt van vader op zoon door te geven, dan bleef het dikwijls toch binnen dezelfde familie behouden: Putzeys, Pollarts, Ouwercx, Menten, Moers, Favart, van den Dweye, Hardiquais en Meyers

Brustem recruteerde zijn schepenen dus uit enkele zeer vermogende stadpatriciërs, terwijl de sociale bovenlaag van de Brustemnaren slechts matig aan bod kwam. Voor zover we konden nagaan waren Jan Loycx (1611-1629), Paulus Sweldens (1628-1655+), Egide Coelmont (1761-1768) en Willem Coelmont (1778-1787+) allen zeer gegoede pachters, die een vrij groot landbouwbedrijf in het dorp uitbaatten.

Jan Loycx, die schepen was van 1611 tot 1629, had een wapenschild. Waarschijnlijk had deze oude Brustemse familie nauwe banden met de weverij. Zijn wapenschild bevat een gouden keper en drie zilveren weversklossen.

De naam "keper" werd afgeleid van het Latijnse woord "caper", wat bok betekent. Het zijn eigenlijk twee dakribben die elkander bovenaan, onder een scherpe hoek ontmoeten en een bokvormig gestel vormen. In de weverij is een keper de verbinding van draden waarbij geregeld de inslagdraad onder of over twee of meer kettingdraden is geleid. Dit is een secuur werk, vandaar de uitspraak: iemand op de keper beschouwen, de keper op verschillende manieren wijzigen, die stof is fraai gekeperd.

Naast de gouden keper stonden er drie zilveren weversklossen, of houten rolletjes om garen op te winden

"in rood een gouden keper vergezeld van drie zilveren weversklossen".

Twee familieleden hadden vroeger reeds bestuursfuncties:

Johan Loix, laat in het hof van Meer in 1428, leenman te Brustem in 1438 van Willem van Alsteren, heer van Hamal.

Hij had in zijn familiewapen drie korte zwarte palen. Een paal was in de Middeleeuwen een merkteken om een grens aan te duiden. Een omheining van palen was een palissade. Men sprak van: binnen de palen of binnen het gebied. De paalvormige stroken waren van een andere kleur dan het schild, die dit loodrecht doorsnijden.

Zijn wapenschild: *"in zilver drie verkorte zwarte palen"*.

Er is ook nog een Lowick Loycx geweest. Hij was laat in het hof van Averbode te Brustem in 1472. Zijn laatzegel: *"een schildvoet van groen met in het schildhoofd van zilver een rode ster"*.

Waarschijnlijk was het ook deze laatste die op 17 oktober 1460 de schepenen vergezelde naar Luik om een afschrift te vragen van het vrijheidscharter van 1175.

Paulus Sweldens, gehuwd met Agnes Berwauts, had een meer militaire functie als kapitein. Hij was landbouwer aan de Singel en werd ook schepen van de justitie van 1628 tot 1655, toen hij overleed.

Zijn wapenschild: *"in rood twee gekruiste brouwersvorken van zilver, met over alles heen een stuikmand van goud"*.

stuikmand: mand om druiven of gerst door stampen uit te persen.

vork: twee- of meertandig werktuig om
iets mee op te pikken.

Georgius Schoofs was schepen en secretaris van de justitie tussen 1758 en 1788. Hij was, door erfenis, mede-eigenaar geworden van de Gulikse leenzaal en werd alzo een tijd aanzien als heer van Brustem.

Egide Coelmont, zoon van de burgemeester Joris Coelmont, huwde in 1744 met Christina Schoofs, dochter van burgemeester Willem Schoofs. Hij was landbouwer met drie knechten en een meid op de hoek van de Singelstraat, naast de poel. Naast justitieschepen van 1761 tot 1768 was hij ook burgemeester in 1733, 1742-1745, 1747, 1749-1750, 1756, 1767.

Zijn zoon Willem Coelmont, was gehuwd in 1773 met Maria-Anna Hesbeens. Hij was lid van de schepenbank van 1778 tot 1787+, armenmeester in 1784-1786 en burgemeester in 1768, 1770, 1776, 1779 en 1784. Hij volgde zijn vader op als landbouwer en bezat meer dan 11 ha grond in eigendom. Willem overleed in 1787, 40 jaar oud en vader van 4 jonge kinderen.

IV.B.02.2. **De Schepenen**

Bronnen

- 01.-Erik Houtman."Het gemeentebestuur van Brustem van Brustem van de 18e tot de 20e eeuw", in O.L.V.L., jrg.30 1975, blz.198 en 214.
- 02.-Jan van Hamel was in 1524, in 1548 en in 1556 schout.
-R.A.H.-Gemeente Brustem-rolreg. 1, folio 116v^o van 11.01. 1524: *Inhuldiging van Gerdt van Ghoer en Margaretha van Alsteren.* Doc.IV.B.01.nr.13.
-R.A.H.-Gemeente Brustem-nr.66.
Overeenkomst gesloten in 1556 door de schepenen van de heerlijkheden en vrijheden Brustem en Aalst.
- 03.-R.A.H.-Gemeente Brustem-nr.66.
Lambrecht Auwercx was in 1531 laat in het Bruynincxhof en in 1554 laat in het hof van Meer, in 1556 schepenen van Brustem. In het visitatieverslag van de kerk op 02.08.1563 werd hij "*magister*" genoemd.
- 04.-Art Hoets was in 1531 laat in het hof van Meer en in 1556 schepenen van Brustem.
- 05.-Art Bauwens was in 1507 laat in het hof van Rijckel, in 1556 schepenen van Brustem.
In 1563 woonde een priester Arnoldus Bauwens in Brustem.
- 06.-Merten Hommes was in 1531 laat in het Bruynincxhof en in het hof van Meer te Brustem (ook nog in 1580). Hij was schepenen van Brustem in 1556.
- 07.-Goole Francis.-"Heraldische merkwaardigheden te Brustem", in O.L.V.L., jrg.30, 1975, blz.145.
- 08.-Idem., blz.148.
- 09.-Idem., blz.145.
- 10.-Houtman Erik.-a.w., bijlage II, blz.212.
Jasper of Gaspar Ouwercx of Auwerx was naast schepenen ook laat in het hof van Horpmaal te Brustem in 1614.
- 11.-Goole Francis.-a.w., blz.143.
Thomas Motmans was schepenen te Brustem en laat in het hof van Meer en Averbode in 1604.
- 12.-Jan Putzeis was schepenen van 1596 tot 1614, in 1596 schout van de Gulikse helft, samen met de Luikse schout Conrardt Auwercx. In 1613 was hij burgemeester te Sint-Truiden en overleed er op 02.03.1614.
- 13.-Willem Princen was in 1600 meier van het hof van Meer.
- 14.-Goole Francis.-a.w., blz.141.
- 15.-Idem., blz.148.
- 16.-Houtman Erik.-a.w., blz.212.
-Goole Francis.-a.w., blz.140.
Nicolaes vanden Creeft was burgemeester van St-Truiden in 1607, 1609 en 1614.
- 17.-Houtman Erik.-a.w., blz.212, nr.22.

- Goole Francis.-a.w., blz.143.
- R.A.H.-Oorkonden nr.12.
- 18.-Houtman Erik.-a.w., blz.213, nr.23.
- Goole Francis.-a.w., blz.141.
- 19.-Jan Menten was notaris te St-Truiden van 1621 tot 1630.
- was hij de schoonvader van Werner Huyn van Amstenrade?
- 20.-Paulus Sweldens was "*kapitein van Brustem*" of aanvoerder van de "*huyslieden*", die voor de verdediging van het dorp moesten instaan. Hij was gehuwd met Agnes Berwauts en overleed op 13 dec. 1655. Hij had 5 kinderen tussen 1623 en 1632: Petrus, Catharina, Anna, Paulus en Maria.
- 21.-Houtman Erik.-a.w., blz.213, nr.27.
- Brouwers Jaak.-"De Heren van Brustem", blz.14.
- R.A.H.-Gemeente Brustem-gichtreg. 55, folio 116 r° en v°.
- 22.-Houtman Erik.-a.w., blz.213, nr.28 en blz.215, nr.74.
- Jacob Moers: schepen 1631-1640 en secretaris 1631-1634.
- 23.-Simon Reynaerts was burgemeester van St-Truiden in 1655.
- 24.-Jan jr. Coolen was burgemeester van St-Truiden.
- R.A.H.-Gemeente Brustem-gichtreg.57, folio 6.
- 25.-Hendrik Princen, burgemeester van St-Truiden:1636 en 1653
- 26.-Philipp Vanden Edelbamp was ook meier van het cijnshof van Boxmeer. In 1668 was hij als schout van Brustem getuige bij de afstand van de heerlijkheid Brustem van Arnold Huyn van Amstenrade. (R.A.H.-Gemeente Brustemgichtreg.58, folio 82v°-83v°)
- 27.-Ghysebrecht vanden Borch was burgemeester van St-Truiden in 1627.
- 28.-Bernaert vanden Borch, rentmeester van de stad St-Truiden
- 29.-Dionisius vanden Poul was gehuwd met Anna van Winde.
- 30.-Jan van Winde was burgemeester van St-Truiden in 1670, 1673, 1675, 1681, 1690-1691.
- 31.-Jaak Brouwers.-a.w., blz.16.
- 32.-R.A.H.-Gemeente Brustem-gichtreg.59, folio 197v°.
- 33.-Franciscus vander Boenten was secretaris van de schepenbank van Gelinden van 1666 tot 1670. Hij woonde in "Den Gulden Vischaen", achter de O.L.Vrouwkerk.
- 34.-Guiliam Stauten, notaris te St-Truiden van 1657 tot 1686.
- 35.-Jacobus Martens was schepen-schout van 1670 tot 1689.
- R.A.H.-Gemeente Brustem-rolreg. 30, ongefol.
- Brouwers Jaak.-a.w., blz.24.
- 36.-Arnold Moers was meier van het Brunnincxhof in 1689.
- Houtman Erik.-a.w., blz.213, nr.46.
- 37.-Hubert Hardiquais was de pachter van de kasteelwinning in 1691. Daarna was hij stadhouder.
- 38.-Egide Heusdens was schout te Brustem van 1695 tot 1706, schepen van 1707 tot 1730 en tevens secretaris van de schepenbank van 1707 tot 1711. Hij was gehuwd met Elisabeth Hardiquais en overleed op 25.02.1731.
- 39.-Jacobus vanden Putte was rentmeester der stad St-Truiden, schepen van Muizen in 1723. + 07.12.1738.
- 40.-Joannes-Martin Proesmans was schout van Schalkhoven.
- 41.-Erasmus-Henri Tackoen was meier van het Bruynincxhof te Brustem in 1696. + 28.08.1719.
- 42.-Lambert-Benedict Wuesten, ook secretaris van de schepenbank van Borlo van 1724 tot 1733. + St-Truiden 13.06.1733.
- 43.-Lambert Simons was notaris te St-Truiden, burgemeester aldaar in 1719, 1724, 1730, 1737. Hij was gehuwd met Maria

- Schoenaerts en overleed te St-Truiden op 08.10.1748.
- 44.-Jasper Auwercx was schepen te Muizen in 1702 en schout aldaar in 1732. Een Jaspas Ouwerx woonde in 1719 in de "De Drij Haringen" in de Stapelpoort-Buitinge te St-Truiden, waar hij overleed op 12.08.1747.
- 45.-Joannes-Arnold Simons (x 25.09.1730 met Maria-Gertrudis Colen. Hij was schepen: 1717-1749; secretaris: 1717-1743; 1740: burgemeester te St-Truiden. +ST 01.03.1754.
- 46.-Alexander Menten was burgemeester van St-Truiden in 1728. Hij was stadhouder te Brustem van de heer Jean-Antoine de Turinetti. + St-Truiden 14.11.1748.
In reg.62, folio 136r^o-136v^o van 22.09.1720 werd Alexander Menten reeds als schepen vermeld.
- 47.-R.A.H.-Gemeente Brustem-rolreg.37, ongef. van 05.05.1733 vermeldde Nicolaus-Lambert Hardiquais als schepen. Hij was schout van Brustem van 1722 tot 1742. Tevens was hij meier van het cijnshof van Horpmaal.
- 48.-Philippus-Stefaan Favart, afkomstig van St-Truiden, was schepen van Halmaal. Hij werd op 16.04.1735 benoemd tot schepen van Brustem door G.de Buissart. + Hasselt 1786.
- 49.-Christiaan-Frans vanden Velde was laat in het Proosthof te St-Truiden in 1759.
-R.A.H.-Gemeente Brustem-rolreg.39 van 28.02.1749 vermeldde zijn naam. Hij huwde te St-Truiden op 14.10.1748 met Maria Menten en + op 13.12.1787. Waarschijnlijk woonde hij in de Steenstraat in de woning genaamd "Het Swert Schaep", dat een huis en brouwerij was.
- 50.-Joannes-Bernard Cerstelot was van Borgloon, + 05.04.1793.
- 51.-Guilielmus Craninx was olieslager, waarschijnlijk in de Slagmolenstraat te St-Truiden
- 52.-Joseph-Simon Hubar, schout te Brustem van 1756 tot 1778 en daarna schepen tot 1793. Hij woonde in de Ridderstraat, (pleintje) waar hij notaris was van 1751 tot 1797. Op 13.03.1757 huwde hij met Elisabeth Steijnen.
- 53.-Georgius Schoofs was secretaris in 1758, schepen in 1760 en bleef schepen-secretaris tot bij zijn overlijden te Brustem op 14.02.1788. Hij was gehuwd met Marie Herckenne en had 6 kinderen tussen 1747 en 1758: 5 dochters, 1 zoon.
- 54.-Egide Coelmont, °28.09.1705, z.v. Joris Coelmont en Johanna Asselen, huwde te Brustem op 26.04.1744 met Christina Schoofs, d.v. burgemeester Willem Schoofs en Catharina Daniëls, die op de kasteelwinning gewoond hadden.
Egide Coelmont was landbouwer met 2 ploegen en 3 knechten in de Singelstraat en 15 maal burgemeester van Brustem tussen 1733 en 1768, justitieschepen van 1761 tot 1768, bestuurslid van de O.L.V.-gilde in 1770. Gilis overleed op 12.06.1777 en had 2 zonen: Georgius, °30.08.1745-+ 1763 en Willem, °17.01.1747-+20.04.1787.
- 55.-Willem Coelmont, z.v. Egide, °Br. 27.01.1747, huwde te Brustem op 17.04.1773 met Maria-Anna Hesbeens. Justitieschepen van 1778 tot 1787+. Hij was vijfmaal burgemeester tussen 1768 en 1786. Tevens was hij grootmombler der Armen in 1784-1786. Hij woonde op de hoek van de Singelstraat en + Br., in de leeftijd van 40 jaar op 20.04.1787. Zijn wed. bleef met 4 kleine kinderen achter en hertrouwde met Willem Schoofs in okt.1787.
- 56.-Joannes-Jacob Croels was schepen-secretaris van 1788 tot

1795. Hij huwde te St-Truiden op 02.11.1777 met Maria-Catharina Conincx.
- 57.-Henri Roberti was notaris te St-Truiden (1781-1795) en huwde er op 27.10.1781 met Maria-Margaretha Chaudoir.
- 58.-Joannes-Franciscus vanden Velde was z.v. Christiaan-F. vanden Velde en Maria-Theresia Menten. Hij huwde te Sint-Truiden op 12.07.1789 met Maria-Elisabeth Vandenhove.
- 59.-Walter Moreau was notaris te St-Truiden (1778-jaar V). Hij huwde te St-Truiden op 30.10.1774 met Maria Dony.

3.- De Secretaris

De dorpsheer stelde ook de secretaris van de schepenbank aan, die belast was met het opmaken van de verslagen van de zittingen, het opstellen van de dagvaardingen en het afleveren van allerlei documenten.

De secretaris van de schepenbank kreeg de sleutel van de "*com-pe*" of de houten koffer die veilig achter het hoofdaltaar in de kerk stond en had de zorg voor alle documenten en het archief.

De secretaris wist wat zijn taak was: alles moest "*secret*" (geheim) blijven en hij moest zich "*se taire*" (zwijgen) houden.

In Brustem werd deze taak soms door één van de schepenen waargenomen o.a. door Egide Heusdens (1707-1711), Joannes Simons (1717-1743), Georgius Schoofs (1758-1788) en Joannes-Jacob Croels (1788-1795).

Vanaf 1732 verdiende de secretaris van de schepenbank 80 gulden per jaar. De schrijver of de hulp kreeg 30 gulden. Voor die periode ontving de secretaris slechts een schelling per zaak.

Secretarissen van de schepenbank in de 17e en 18e eeuw

01.- Egide Winters	1611 tot 1617.
02.- Jacob Moers, schepen	1631 tot 1634.
03.- J. de Cleyn	1643 tot 1652.
04.- Arnold Buysmans	1652 tot 1653+.
05.- Antonius Baerts	1653 tot 1694.
06.- Egide Heusdens, schepen	1707 tot 1711.
07.- Joannes-Arnold Simons, schepen	1712 tot 1743.
08.- Georgius Schoofs, schepen	1758 tot 1788.
09.- Jacob-Joannes Croels, schepen	1788 tot 1795.

Het schepenarchief van Brustem, dat zich in het rijksarchief te Hasselt bevindt, telt niet minder dan 26 gichtenboeken (1512 tot 1796) en 42 rolregisters (1519 tot 1594), 44 bundels met processen, gemeenterekeningen en bevolking uit het oude regime en 52 oorkonden.

4.- De Gerechtsboden

De schepenen en de schout werden bij de uitoefening van de rechtspleging bijgestaan en vergezeld op hun missies door beëdigde gerechtsboden of -dienaren. Ze werden "*camerlinck*" genoemd. Deze personen moesten iedere wetsovertreder "*calangieren*" en aanklagen voor de rechtbank. Voor elk paard, varken of schaap dat zij op verboden terrein aantreffen, ontvingen zij overdag 2 stuivers, 's nachts het dubbele. Ook hadden zij tot taak de verdachten en de misdadigers in hechtenis te nemen en dagvaardingsbrieven e.d. te bezorgen. Ook de decreten van de schepenen moesten ze aan de belanghebbenden meedelen. Ze oefenden dus zowat de functie uit van de huidige deurwaarder en politieagent.

De gerechtsdienaren, die we te Brustem aantreffen, waren niet allen Brustemnaren. Enkelen waren afkomstig van naburige gemeenten en fungeerden trouwens in dit ambt soms ook bij andere schepenbanken.

Niet alle begin- en einddata zijn bekend, maar we mogen aannemen dat er steeds twee gerechtsdienaren actief waren. In de loop van de 18e eeuw waren er niet minder dan 24 verschillende gerechts- en veldboden. Sommigen hielden het jarenlang vol: Jan Smolders 10 jaar, Lambert van West 20 jaar, Louwies Haesen 22 jaar, Nicolaus Breymans 29 jaar, Andries Thijs 23 jaar. Anderen gaven er vlug de brui aan.

Eén enkele liet zich ook wel eens verleiden tot buitensporigheden en maakte misbruik van zijn functie. Zo werd gerechtsbode Willem Longre, na zeven jaar dienst, op 13 juli 1765 door de schepenbank van Brustem en op verzoek van de justitie van Luik veroordeeld tot 50 jaar verbanning.

Lijst van gerechtsdienaren en veldboden

01.- Gilis Ghébors	1596 (01).
02.- Raes Colmont	1665 tot 1692 (02).
03.- Lambrecht Daniëls	1668 tot 1690 (03).
04.- Willem Polus	18.06.1708 (04).
05.- Jan Smolders	12.11.1708 tot 1718. (05).
06.- Simon Cillis	20.11.1708 (06).
07.- Carel Christeleyns	13.05.1709.
08.- Stas van Widdingen	1711 (07).
09.- Lambert van West	15.01.1714 tot 06.05.1734 (08).
10.- Jan Abeels	17.12.1714.
11.- Willem Petit	23.03.1722 (09).
12.- Willem Martens	26.04.1723.

13.- Willem Thijs	21.01.1725.
14.- Jan van West	21.01.1727.
15.- Jan Ryckaerts	17.02.1727.
16.- Louwies Haesen	17.02.1727 tot 1749 (10).
17.- Grandjean	1733 (11).
18.- Nicolas Breymans	1749 tot 1778 (12).
19.- Jacobus Decan	05.05.1753.
20.- Willem Longre	26.06.1758 tot 1765 (13).
21.- Lambert Coenen	01.03.1765.
22.- Andries Thijs	18.04.1765 en 10.04.1788.
23.- Christiaen Doms	27.12.1766.
24.- Willem Scheys	11.07.1777 (14).
25.- Joannes Lenaers	21.11.1787 tot 1793.
26.- Lambert Francen	1787.
27.- Jan Heusdens	06.06.1788.

De officiële aanhechting van het prinsbisdom Luik op 01 oktober 1795 bij Frankrijk veroorzaakte een totale breuk met het verleden, zowel op politiek, godsdienstig, administratief als op juridisch gebied.

De Fransen drongen hun nationaliteit, revolutie, rechten en plichten, fiscaal systeem, instellingen, legerdienst, rechtspraak, enz... op aan onze voorouders.

IV.B.02.4. **De Gerechtsboden**

Bronnen

- 01.-R.A.H.-Gemeente Brustem-rolreg.09, folio 61.
Gilis Ghébors was aangesteld als veldbode.
De andere gegevens uit dit hoofdstuk komen uit:
-R.A.H.-Gemeente Brustem-rolreg nrs.33-42 (1703-1794)
waarin hun aanstelling genoteerd werd.
- 02.-Documenten waarin bode Raes Colmont werd vermeld:
- 01- Gichtreg. 57, fol.225 van 23 april 1665.
Verkoop van grond in 't Rijkelveld.
Doc.IV.B.01.02.nr.15.
 - 02- Gichtreg.57, fol.243 van 15 januari 1666.
Verkoop van akkergrond aan Egidius Veulemans.
Doc.IV.B.01.02.nr.20.
 - 03- Gichtreg.58, fol.33 van 07 april 1667.
Borgstelling van Ferdinand en Frambach van Amstenrade.
Doc.IV.B.01.02.nr.27.
 - 04- Gichtreg.58, fol.30v° en 31r° van 16 mei 1667.
Lening aan Nicolas Elbrechts.
Doc.IV.B.01.02.nr.28.
 - 05- Gichtreg.58, fol.88v° van 30 april 1668.
Verkoop van akkergrond achter "Blokhuishof".
Doc.IV.B.01.02.nr.29.
 - 06- Gichtreg.58, fol.89v° van 30 april 1668.
Verkoop aan Egidius Veulemans.
Doc.IV.B.01.02.nr.35.
 - 07- Gichtreg.58, fol.142 van 21 augustus 1669.
Akte van Andries Moers.
Doc.IV.B.01.02.nr.13.
 - 08- Gichtreg.58, fol.246 van 12 september 1671.
Lening van 12.000 gulden door Ferdinand aan Jean-Pierre de Schell.
Doc.IV.B.01.02.nr.49.
 - 09- Gichtreg. 58, fol.247 en 247v° van 15 sept. 1671.
Terugbetaling aan Laureys Vandendael.
Doc.IV.B.01.02.nr.51 en 52.
 - 10- Gichtreg.59, fol.237 van 22 november 1683.
De windmolen van Eg. Fr. de Schell.
Doc.IV.B.01.02.nr.73.
 - 11- Gichtreg.59, fol.373v° van 07 februari 1690.
Verhuur van de kasteelwinning en de weilanden aan Gerard Blommen.
Doc.IV.B.01.02.nr.79.
 - 12- Gichtreg.59, fol.390 van maart 1691.
Verhuring van het kasteel, winning en weilanden op 06 maart 1691.
Doc.IV.B.01.02.nr.85.
 - 13- Gichtreg.59, fol.401v° van 14 maart 1692.
Verhuring van het kasteel. Doc.IV.B.01.02.nr.86.
- 03.-Documenten waarin Lambrecht Daniëls vernoemd werd:

- 01- Gichtreg.59, fol.150 van 12 februari 1680.
Notariële akte van Andries Moers en Lamb. Moria en Joanna Jacobs. Doc.IV.B.01.02.nr.57.
 - 02- Gichtreg.59, fol.185v° van 26 april 1681.
Protest van de vrouwe van Brustem Isabelle Sibille de Lamboy. Doc.IV.B.01.02.nr.58.
 - 03- Gichtreg.59, fol.208v° van 08 juni 1682.
Verhuring van maaigras. Doc.IV.B.01.02.nr.65.
 - 04- Gichtreg.59, fol.240 van 22 november 1683.
Notariële akte van Andries Moers en wed. Lamb. Putzeys. Doc.IV.B.01.02.nr.71.
 - 05- Gichtreg.59, fol.237 van 22 november 1683.
De windmolen van Eg. Fr. de Schell. Doc.IV.B.01.02.nr.73.
 - 06- Gichtreg.59, fol.373v° van 07 februari 1690.
Verhuring van de kasteelwinnning aan Gerard Blommen. Doc.IV.B.01.02.nr.79.
- 04.-Houtman Erik.-"Het gemeentebestuur van Brustem", bijlage IV. blz.215, nr.82 in O.L.V.L., jrg.30, 1975.
- 05.-Jan Smolders was gehuwd met Maria Knapen.
-R.A.H.-Gemeente Brustem-gichtreg.62, fol.98.
Protest van de markies de Pancalier op 23 augustus 1718. Doc. IV.B.01.02.nr.119.
- De gerechtsdienaar werd hier Jan Molders genoemd.
- 06.-Simon Cillis, °1665, benoemd op 43-jarige leeftijd.
- 07.-R.A.H.-Gemeente Brustem-gichtreg.61, fol.307v° en 308 van 22 mei 1711.
Akte waarin een oude schuld uit 1633 van de heer van Amstenrade aangeklaagd werd. Doc.IV.B.01.02.nr.107.
- 08.-Document waarin Lambert van West werd vernoemd:
-R.A.H.-Gemeente Brustem-gichtreg.62, fol.138.
Lening aan Dieudonné-François Delcheff en Angele Doupie op 30 juli 1720. Doc.IV.B.01.02.nr.129.
-R.A.H.-kerk Brustem-nr.36.
Maria-Magdalena-altaar in 1734.
- 09.-Willem Petit was afkomstig uit Aalst.
- 10.-Louwies Haesen, soms ook gelezen als Andries Hayen, was gehuwd met Margaretha Creten.
Zijn naam werd vernoemd als kamerdienaar in:
- 01- R.A.H.-Gemeente Brustem-rolreg.38 van 12 febr.1748.
Moeilijkheden na de verhuring van de kasteelwinnning door baron de Sottelet aan Gerard Feijtmans. Doc.IV.B.01.02. nr.160.
 - 02- R.A.H.-Gemeente Brustem-rolreg.39. Extra-ordinaire zitting van 23 febr. 1749.
Den heer Guilliam Meyers tegen Jan Robijns. Doc.IV.B.01.02.nr.164.
 - 03- R.A.H.-Gemeente Brustem-rolreg.39. Extra-ordinaire zitting van 28 febr. 1749.
Baron de Thiribi maakt een schuld bekend van 505 gulden Brabants. Doc.IV.B.01.02.nr.168.
 - 04- R.A.H.-Gemeente Brustem-rolreg.39. Extra-ordinaire zitting van 28 febr. 1749.
Baron de Thiribi maakt een schuld bekend van 80 gulden Brabants. Doc.IV.B.01.02.nr.168.
 - 05- R.A.H.-Gemeente Brustem-rolreg.39. Ordinaire zitting van 02 juni 1749.

Christiaen van Langenacker tegen oud-burgemeester J. Hubaer. Doc.IV.B.01.02.nr.170.

- 11.-Documenten waarin "*camerlinck*" Grandjean vernoemd werd:
- 01- R.A.H.-Gemeente Brustem-rolreg. 37, ongefolieerd.
Uitspraak van een proces van jonker de Heusch tegen Jan van Elderen door de Officiaal te Luik in mei 1733. Doc.IV.B.01.02.nr.148.
 - 02- R.A.H.-Gemeente Brustem-rolreg.37, ongefolieerd van 13 juli 1733.
In een akte van pastoor Hubens en Jacob Leemans die de cijzen en renten ontvingen van de panden van Peter Joos en zijn kinderen. Doc.IV.B.01.02.nr.149.
 - 03- R.A.H.-Gemeente Brustem-rolreg. 37, ongefolieerd van 13 juli 1733.
De dorpsmeesters en de gemeentenaren van Brustem tegen Jan Robijns over 70 roeden grond, eigendom van de Capucinessen van St-Truiden. Doc.IV.B.01.02.nr.149.
- 12.-Nicolaus Breymans werd op 20 juli 1768 jachtopziener.
- R.A.H.-Gemeente Brustem-gichtreg.64, fol.324v^o
Doc.IV.B.01.02.nr.185.
 - Hij woonde in 1763 in Brustem op het "Bovendorp", met zijn vrouw Maria Polus, toen 63 jaar en 20 jaar ouder, die een 14-jarige dochter, Margaretha Porta, uit haar eerste huwelijk had.
- 13.-Willem Longre van Rijkel was te Brustem gehuwd op 06.05.1759 met Maria-Elisabeth Schepers van Vliermaal. Getuigen waren o.a. Petrus Timmermans en Ida Schoofs.
Op 13 juli 1765 werd hij door de Brustemse schepenen na hernieuwd verzoek van de Souveraine Justitie van Luik, voor een tijdsduur van 50 jaar verbannen. In de zitting van de schepenbank van 11.02.1765 (register nr.40, zonder bladzijde-nummer) stond hij nog vermeld als "*voorspreker*" (soort advocaat) van Egidius Strauven.
In 1763 woonde hij niet in Brustem. Hij had een dochter Anna-Margaretha, °02.11.1760.
- 14.-Willem Scheys woonde in Rijkel.

5.- Het Schepenbankzegel

Naast hun persoonlijk zegel of "*cachet*", dat gewoonlijk hun handtekening verving, gebruikten de Brustemse schepenen ook nog een gemeen of schepenbankzegel om hun akten te waarmerken.

Het grondgebied van Brustem was het bezit van twee heren, nl. de graven van Loon, sedert 1366 de prins-bisschop van Luik, en een andere edelman, de hertog van Gulik, die meestal zijn helft in leen gaf.

De schepenbankzegels van Brustem gaven de wapens van de beide grondheren, met heraldisch rechts het persoonlijk wapen van de prins-bisschop en links dit van de andere heer. Zo kan men via de heraldiek de bezitters volgen van de vrijheid en de stad Brustem.

Anno 1512

I : Wapen van **prins-bisschop Erard van der Marck**.
1506 - 1538.

Gedeeld:

*In goud een dwarsbalk, geschaakt in drie rijen van zilver en rood en een uitkomen-
de gewende rode leeuw, getongd en gena-
geld van blauw.*

De leeuw is uit heraldische beleefdheid gewend.

II: Wapen van de **familie van Alsteren, gezegd van Hamal**.

Gevierendeeld:

*1 en 4 : een zilveren gekroonde leeuw met
gespleten staart.*

*2 en 3 : in zilver vijf rode aaneengesloten
spitsruiten.*

Leeuw 4 is gewend.

Mogelijk behoren de leeuwen in II niet tot het familiewapen van Alsteren, maar wijzen zij naar de leenheer van Brustem, de hertog van Gulik.

Anno 1527

I : Wapen van **prins-bisschop Erard van der Marck**.
1506 - 1538.

Hier heeft de leeuw een gespleten staart.

II: Wapen van de **familie van Ghoer-van Alsteren, gezegd van Hamal**.

Gevierendeeld:

*1 en 4: in zilver drie rode posthoorns, geringd en gemond van zilver;
(= van Ghoer)*

*2 en 3: in zilver vijf aaneengesloten rode spitsruiten.
(= van Hamal) (1).*

Randschrift: "*Sigillum scabinorum et oppidi Brustemiensis.*"

Tussen de oorkonden welke het archief van het voormalige Cabbeekklooster te Tienen bewaart, zijn twee akten, die betrekking hebben op goederen gelegen te Brustem. Daaraan hangen twee wassen zegels, de overige zijn verdwenen, slecht ingeprent of zwaar beschadigd.

De eerste zegel dagtekent van 16 juli 1492:

Voor "*scoutet ende scepenen ons ghenadichs heren des busscops van Ludick inder vrijheit van Bruestem*" staat "*Alet, Willem Vaes, huysvrouwe*" al hare rechten af op "*twelff roeden lanths, Bruestemscher maeten....geleghen opdie straet daermen uut Neerhim Sintrudenweert gheet op ende aen deen syde ende bij de lande Henricks Marscalx op ende aen dander syde oerbaer ende profyt haerder broeders*". Vaes Vaes en Willem Vaes, gebroeders, met Willem Robijns, hun zwager, die goederen ontvangen hebben, staan de twee eersten hun recht af ten voordele van de laatste en beloven "*soe eneghen*

hinder oft last quame van her Kistiaen, honne broeder" hem "costeloes ende scadeloos te hal- den".

De erfgenaam Willem Robijns verkocht nadien de twaalf roeden grond aan Otto Pluegers, die door dezelfde schepenbank daarin gegicht werd.

Is het randschrift bijna geheel verdwenen, dan getuigt het slot van de akte genoegzaam welk zegel aan de oorkonde werd gehangen, want er werd geschreven:

"In orconde der waerheit soe hebben wij scouteten ende schepenen van den heere der vrijheit van Bruestem onsen ghemeijnen siegel, die wij dagelix useren ende ghebruken aen space deser letteren ghehangen" (2).

De schepenbankzegel uit 1492 geeft de wapens van de twee heren van Brustem:

I : Wapen van de **prins-bisschop Jan van Hoorne**.
1483 - 1505.

In goud drie rode posthoorns.

II: Wapen van **Jan van Alsteren**, heer van de Gulikse helft.
1490 - 1520.

Gevierendeeld:

1 en 4: een zilveren leeuw;

2 en 3: in zilver vijf rode aaneengesloten spitsruiten.

Leeuw 4 is, in tegenstelling met het zegel van 1485, gewend.

Het bedoelde akkerland zal in het Onderste Dorp, ergens in het Vrankrijkveld gelegen hebben *"opdie straet daermen uut Neerhim Sintrudenweert gheet"*. Het lag alleszins in het gebied van de prins-bisschop van Luik, vermits men schreef: *"scoutet ende scepenen ons ghenadichs heren des busscops van Ludick"*.

Bijna 118 jaar later, op 23 januari 1610, voor Willem Prins- sen, *"meier des gesworen cheyshoffs van Luyck, geheeten tot Bruysthem ende daer omtrent geleegen, deselffve Prinssen, meester Jan Putzeys, Jasper Ouwerx, Thomas Motmans ende meester Jan Loycx, schepenen ende laeten desselffs hooffs"* (2) verkoopt Huibrecht Pluymers de twaalf roeden, in voorgaande oorkonde vermeld, ten behoeve van *"Christoffel van Itteren, present, ende Renier van Eynetten, absent, geswaegers"*.

Aan deze akte hingen vijf schepenzegeltjes met een doormeter van 3 cm. Alleen het merk van Thomas Motmans, is daarvan nog in goede staat (3).

IV.B.02.5. **Het Schepenbankzegel**

Bronnen

01.-Francis Goole.-"Heraldische merkwaardigheden te Brustem",
in O.L.V.L., jrg.30, 1975, blz.135.

02.-Het cijnshof van de prins-bisschop van Luik was samenge-
steld uit de schepenen:

-Willem Princen: schepen van 1596 tot 1641.
meier van het hof van Meer in 1600.
meier van het hof van Luik in 1610.
Er waren echter in die tijd 2 personen die de naam:
Willem Princen droegen.

-Jan Putzeys: schepen van 1596 tot 1614+.
laat in het hof van St-Jan in 1601.
laat in het hof van Luik in 1610.
in de oorkonde werd hij "meester" genoemd.

-Jasper Auwerx: schepen van 1596 tot 1631.
laat in het hof van Luik in 1610.
laat in het hof van Horpmaal in 1614.

-Thomas Motmans: schepen van 1596 tot 1627.
laat in het hof van Meer en Averbode in
1604.

-Jan Loycx: schepen van 1611 tot 1615.
laat in het hof van Luik in 1610.
in de oorkonde werd hij "meester" genoemd.

03.-Frans De Ridder.-"Twee oude zegels", in L'Ancien Pays de
Looz, jrg.10, 1906, blz.53-54. Doc.IV.B.01.nr.08.

6.- De Schepen- en laatzegels

Ook in de 17e en 18e eeuw lieten de leden van de schepenbank en het laat- of cijnshof hun persoonlijk zegel graveren.

BELLENS Stas

laat in het hof van Jan van Alsteren in 1487.

-In rood een schietspoel (1) van zilver met een draad van zilver.

COELEN Peter

laat in het hof van Averbode te Brustem in 1493.

-In zilver een zwart huismerk (2) in de vorm van een kruis, het horizontale been gehaakt.

VAN ELDEREN Aert

laat in het hof van Averbode te Brustem in 1493.

-Een schild van vair (3) met een verhoogde dwarsbalk, beladen met een rood schild

waarin drie zilveren spits-
ruiten.

BRUNINC Jannes

laat in het hof van der Biest
in 1498.

-In zilver een blauwe
schuinbalk, vergezeld van zes
zwarte schelpen, zoomsgewijze
geplaatst.

VAN DER STOCKT Coenraert

laat in het hof van der Biest
in 1417.

-Doorsneden:

I : In rood een gouden kam;

*II: In zilver drie zwarte
vogels (merletten), 2-1.*

TAYEN Tayen

laat in het hof van der Biest
in 1498.

*-In zilver een rode schuinbalk
met op elke flank een zwarte
vogel.*

BAUWENS Zeger

laat in het hof van Rijckel
te Brustem in 1507.
leenman van Jan van Alsteren,
gezegd van Hamal, in 1487.

-In rood een keper van zilver.

BRUNINC Jan

laat in het hof van Rijckel in
1507.

*-In goud twee rode dwarsbalken
en in een zilveren vrijkwartier
een zwarte, roodgetongde
leeuw.*

CORTROCK Hendrik

laat te Brustem in 1509.

-Een zwart huismerk in de vorm van een kruis, het horizontale been gehaakt, maar linksschuin geplaatst.

REGA Jan

laat in het hof van Rijckel in 1507.

-In zilver een blauwe schuinbalk, beladen met drie zilveren sterren en vergezeld van zes zwarte schelpen, zoomsgewijze geplaatst.

VOES Claes

laat te Brustem in 1514.

-In zilver een Tau of Sint-Antoniuskruis.

VRANCKEN Willem

laat te Brustem in 1516.

-In goud een gekroonde zwarte leeuw.

BAUWENS Art

schepen van Brustem in 1556
laat in het hof van Rijckel
te Brustem in 1521.

*-In zilver een gevallen B van
zwart als huismerk,
waarvan het been de schild-
randen raakt.*

VAN HAMAL Jan

bastaardzoon van Jan van
Alsteren van Hamal.
schout van Brustem in 1524 en
nog in 1556.
laat in het hof van Rijckel te
Brustem in 1528.

*-Gevierendeeld:
I en IV: een leeuw;
II en III: in zilver vijf rode
spitsruiten, over alles heen
een linkse bastaardstaak (4).*

PIPOPS Hendrik

laat in het hof van Rijckel te
Brustem in 1528.

*-In zilver een rood gelelied
kruis op een groene schildvoet.*

VRANCKEN Servaes

laat in het hof van Meer te
Brustem in 1528.

-De letter W.

schepen in 1556.
laat in het Bruyninxhof te
Brustem in 1531.

*-In zilver een zwarte gaande
bok met gouden hoornen.*

HOETS Aert

schepen in 1556.
laat in het hof van Meer te
Brustem in 1531.

*-In goud drie dwarsbalken van
rood met in een linksgeplaatst
vrijkwartier.*

HOMMES Merten

schepen in 1556.
laat in het Bruyninxhof en in
het hof van Rijckel te Brustem
in 1531.

*-In rood twee gekruiste degens
van zilver met gouden heft.*

KEMPENERE Art

stadhouder in 1524 en 1529.
laat in het Bruyninxhof in
1531.

*-In goud een kruis van vair,
met in het eerste kwartier een
rode wassenaar (5).*

laat te Brustem in 1544.

-In goud een doorgeboorde rode roos, vergezeld van drie zwarte merletten, 2-1.

HOLLANS Renier

laat te Brustem in 1554.

-In zilver de letter R en H van zwart.

KEMPENEERS Bartholomeus

priester en stadhouder van de leenzaal te Brustem in 1542.

-Een letter K, vergezeld in het schildhoofd van twee sterren en in de schildvoet van twee merletten.

WOUTERS Jan

schepen van Brustem in 1574.

-In zilver een zwarte hooikam.

laat in het hof van Meer te
Brustem in 1576.

-In rood een ploeg van goud.

VAN LANCKVELT Renier

laat in het hof van Meer te
Brustem in 1580.

-In zilver een zwart huismerk.

AUWERX Conrard

schout van de Luikse
prins-bisschop te Brustem in
1594.

-Gevierendeeld:

*I en IV: in zilver een zwarte
gaande bok;*

*II en III: in zwart een
gaande gouden leeuw.*

POLLARTS Art

schepen te Brustem in 1594.

*-In rood een zilveren keper,
beladen met drie klophamers.*

schepen te Brustem in 1594.

-In zwart negen gouden penningen, 2-4-3, met in een blauw vrijkwartier een gouden ploeg.

MORREN Pieter

laat te Brustem in 1596.

-In rood een zilveren dwars balk, vergezeld in het schildhoofd van een zilveren ster en in de schildvoet van een zilveren bril.

PRINCEN W.

laat te Brustem in 1596.

-In zilver de letters P, C, E en W van zwart vergezeld van drie rode rozen, 1-2.

PRINCEN Willem

schepen van Brustem van 1596 tot 1641.

laat in het cijnshof van Luik in 1610.

laat in het hof van Horpmaal in 1614.

*-Gevierendeeld:
I en IV: van vair;
II en III: in goud een rood-getongde zwarte leeuw.*

VOS Dirick

laat te Brustem in 1596.

-Een gewende leeuw.

PENNAS Petrus

afkomstig van Brustem, maar
wonend te Luik in 1600.

-Gedeeld:

*I : in blauw drie zilveren
bijlen, waarvan de eerste
gewend;*

*II: in goud drie zwarte mo-
lenijzers.*

PUTZEYS Jan

schepen van Brustem in 1562.
werd "meester" genoemd.

-Gedeeld:

I : doorsneden:

A: in goud een rode leeuw;

*B: in zilver een uitge-
schulpt zwart kruis.*

II: in goud twee blauwe kepers.

PUTZEYS Jan

laat in het hof van St-Jan te
Brustem in 1601.

-Gedeeld:

I : in goud twee blauwe kepers;

II: doorsneden:

A: in goud een rode leeuw;

*B: in zilver een uitge-
schulpt zwart kruis.*

VAN VRIJALDENHOVEN Hendrik

schepen van Brustem in 1604.

*-In blauw een zilveren
dwarsbalk, vergezeld in het
schildhoofd van drie gouden
kronen.*

WINTERS Gielis

schout of meier van Brustem in 1601.

laat in het hof van Meer en Averbode in 1604.

-Gedeeld:

I : in goud een rode ster, vergezeld van drie zwarte merletten 1-2;

II: in zilver een rode lelie, vergezeld in het schildhoofd van twee blauwe klokjes en in de schildvoet van een rood hart.

HOEN Arnold

schepen van Brustem in 1604.

-Gevierendeeld:

I en IV: in zilver drie rode dwarsbalken met over alles heen een zwarte leeuw;

II en III: in zilver drie groene dwarsbalken.

VAN CASSEN Christiaan

schout te Brustem in 1606.

-In zilver een rode keper, vergezeld van drie gewende zwarte vogels (merletten).

MOTMANS Thomas

schepen te Brustem van 1596 tot 1627.

laat in het hof van Meer en Averbode in 1604.

laat in het hof van Luik in 1610.

-In zilver een rode toren en een uitkomende wildeman in natuurlijke kleur (sprekend wapen).

Randschr.: *M. THOMAS MOTMANS*

VAN DIJCK Cornelis

-In rood een zilveren Florentijnse lelie.

AUWERX Jaspar

schepen van Brustem van 1596 tot 1631.
laat in het hof van Horpmaal te Brustem in 1614.
laat in het hof van Luik in 1610.

*-Gevierendeeld:
I en IV: in zilver een zwarte gaande bok;
II en III: in zwart een gaande gouden leeuw.*

LOYX Joes of Jan

schepen te Brustem van 1611 tot 1629.
laat in het hof van Luik in 1610.
hij werd "meester" genoemd.

-In rood een gouden keper, vergezeld van drie zilveren weversklossen.

VAN

GHOER Jacob

schepen van Brustem in 1616

-In zilver drie rode posthoorns, 2-1, geringd en gemond van zilver.

COLEN Jan

laat in het hof van Elster in 1634.

-In rood een zilveren dwarsbalk, beladen met een stuk steenkool.

HOEN Arnold

laat in het hof van Meer te Brustem in 1634.

-In zilver drie dwarsbalken van rood, met over alles heen een zwarte leeuw.

MOERS Jacob

leenman te Brustem in 1639.

-In goud een zwarte keper, beladen met vijf gouden penningen en vergezeld van drie zwarte wassenaars.

RENAERTS Simon

schepen van Brustem van 1631 tot 1660.

-Twee gekruiste brouwersvor-

*ken, over alles heen een
stuikmand, vergezeld van vier
vogels.*

SEEGERS Peter

schout van Brustem in 1634.
schepen van 1634 tot 1654.

*-Een leeuw en een spreuk:
"Riens sans Dieu".*

SWELDENS Paulus

schepen van Brustem van 1628
tot 1655+.
kapitein van de gemeente.

*-In rood twee gekruiste
brouwersvorken van zilver met
over alles heen een stuikmand
van goud.*

VAN DEN CREEFT Nicolaas

schepen van Brustem van 1611
tot 1616.

*-In zilver drie zwarte
leeuwtjes, roodgetongd en
goudgekroond.*

IV.B.02.6. **De Schepen- en Laatzegels** Bronnen.

- 01.-Schietspoel: term uit de weverij: links en rechts schietende spoel, die het inslaggaren bevat.
- 02.-Huismerk: eigendomsmerkteken op huis of zegel.
- 03.-Vair: voering bestaande uit klok-of schildvormige vakjes, beurtelings van zilver en azuur (blauw).
- 04.-Bastaardbaar: brede streep uit de linkerbovenhoek naar de rechterbenedenhoek van het schild.
- 05.-Wassenaar: wassende maansikkel.

7.- Het plaatsen van grensstenen

Tijdens de 16e eeuw hielden de schepenen van "beider heren" van Brustem er een eigenaardige methode op na om grensstenen te plaatsen rond een akker. Zij sloten de volgende overeenkomst, die in het begin van de 16e eeuw de regels bepaalde (1):

"Scepenen beider heren der vrijheid tot Brusthem hebben byden ondereen gesloten, geconcordert ende verdragen, wanneer sij scepenen te versucke ven eijnigen partijen met recht steenen cijnige guede ende steen gesadt werden, dat sij leggen sullen seven cleijn hartstene ende den mesten vanden voors. seven steenen sullen sij altijd ter kercken te Bruystem werts leggen ende daer boven dese voirsede seven cleijn steen enen groten reijnsten harden steen dar boven setten".

In 1556 werd door de schepenen van de heerlijkheden en vrijheden Brustem en Aalst een overeenkomst gesloten over de "paelen tusschen Brusthem en Aelst" (2).

"Item vanden hagendoren staende op die cassye tusschen die vier habeelen (3) ende die tomme recht op de kercke van milen (4) tot opt weecksken (5) dat van gelmen ten Aelsterbroeck waerst gaet ende het gaet de Aelst door rechter over Aelsterbroeck boven die Steencuijle tot op de Stiegle op de Straete daer voor Rouchauts (nu Jan Peeters) (6) gaet te neerhem weert, die straete halff tot op de beke (7) van haengreven goet, afgaende haengreven goet die beke halff Brusthem tot op gilis van heer goet tot op die hautstraete (8), de straete voorsch. halff Brusthem, ende van die straete recht tot aen die galghe op die cassije (9) door een cleijn schilt hoefken. In getuijgenisse der waerhijt alles voorschreven is hebben wij Vranck Deijves, Art Hoets, Lambrecht Ouwercx, Art Bowens, Mer- ten Homes, Gilis Greven ende Jan van Hamel natuurlijk allen gesworen schepenen beijder heerlijcheden ende vrijhijt voorsch."

Als schepenen van Brustem fungeerden: Art Hoets (10), Lambrecht Ouwercx (11), Art Bowens (12), Merten Homes (13) en Jan van Hamel (14). Voor Aalst waren aanwezig: Vranck Deijves en Gilis Greven.

In 1582 was de grenslijn tussen Brustem en St-Truiden aangeduid door "une ligne de frênes" (een lijn van essen) (15). Daarom was er ook een Essenstraat.

Maar deze afbakening kon niet verhinderen dat er jarenlang moeilijkheden waren over de juiste ligging van de gemeentegronden tussen Brustem en Sint-Truiden, en dit gaf problemen met het innen van het bondergeld.

Toen op 30 maart 1735 de stadsbestuurders van Sint-Truiden vernamen dat baron de Horion, lid en vertegenwoordiger van de Geheime Raad te Luik, zich voorgenomen had een bezoek te brengen aan de terreinen waar de grenslijn tussen Brustem en Sint-Truiden problemen veroorzaakte, gaven ze onmiddellijk opdracht aan burgemeester G.B. Leusemans, raadslid Ulens en gerechtsdienaar Vleminx een onderzoek over deze kwestie te verrichten.

Daar sommigen naar eigen goedvinden de grenzen wilden vastleggen, verklaarden de burgemeesters en de raad van St-Truiden op 26 mei 1735 geen opdracht te hebben gegeven aan hun schout a Speculo, noch aan de heer Nicolaus-Lambert Hardiques, schout van Brustem, om de moeilijkheden te beëindigen in verband met de grenzen tussen Sint-Truiden en de geestelijke Gérard-Th. de Buissart, sedert 1733 heer van gans Brustem (16).

De onderhandelingen, die nu gevoerd werden, eindigden pas drie jaar later op 14 juni 1738. Er werd toen een akkoord gesloten tussen de overheden van de twee jurisdicties.

"Accord over de jurisdictie van de stadt St-Truiden ende palen van Brusthem.

Dit is het act van accordt der jurisdictien van brusthem ende St-Truiden in den eersten als volght:

op heden desen vierthienden junij des jaers naer die geboorte ons liefs heeren jesu christi duijsent seiven hondert acht en dertigh voor ons respective secretarissen compareerden persoenlijck d'eerentfester heeren lambertus Simons (17) ende ludovicus pulinx (18), regerende borgemeesteren der Rijxer Stadt St.Truiden Trudo walewijns (19), schepene des hooghgerichts ende Joes anthonius hiegaerts (20) der Rechten licentiaet lest afgegane borgemeesteren, met hen den eerentfesten heer guihelmus bernardus lusemans (21) in beyde die Rechten licentiaet ende schepene des oppergerichts van het graafschap loon in vliermael ter eendre ende den eerenfesten heer nicolaus lambertus hardiques (22) drossardt ende schautet der vrijheerelijckheijdt van brusthem ter andere sijden parthijen, welcke ons hebben verthoont hoe dat tuschen hen comparanten op den 22en april lestleden getroffen sijnde een mondelinx accordt Sub Spe Rati, over alsulck proces, als tuschen die magistraet der gemelde stadt, ende die gemeijnte van brusthem over die limiten der beyde jurisdictiens ende betaelinghe der reele impositiens voor den geheijmen Raede van sijne doorluchtighe hoogheijdt den prince van luijck indecies was hangende die selve comparanten het voorss. accordt ende des selfts conditien aen henne respective principatie hebben voorgehauden ende geexpliceert welcke niet alleenelijck het gemeldt accordt ende alle des selfts clausulen hebben geratificeert ende geapprebeert, maer daer en boven die opgemelde wedersijdighe comparanten geconstitueert zonder alsulck accordt scriftelijck te passeren ende stipuleren, soo alles breeder te sien is bij reies gepasseert door heeren scholteden, borgemeesters, schepenen ende raedt der voorss: stadt in date den 23 april lest gepasseert ende bij acte gestipuleert door die gemeyntenaeren van brusthem voor den notaris M: Schevenels van date den 11 Meij oock lestleden, welckers beijde teneuren op den voet van dit acte sullen volgen.

daer en boven hebben die selve aen ons verclaert het boven ge-roerd accordt tuschen hen gemaect geweest te sijn ende mits desen gesloeten ende gestipuleert te worden op maniere ende onder die volgende conditien:

in den eersten sullen die palen der respective jurisdictien scheijden als volght

beginnende van eenen steen staende op die aude catsje (23) leijdende van bruxken naer straeten tuschen die landen toebehoorende het illustre domcapittel tot luijck ende die commanderije van bernissem soo gaet die linie seperatoire recht van daer tot op den hoeck der haegen van seecker bloeck annex aen het huijs genaempt lichtenbergh toebehoorende otto engelbosch (24) gelegen op die aude (25) catsije leijdende van St-Truij-den naer luijck ende passeert die volgende landen

-1. door het voorss: landt toebehoorende het domcapittel van welck eenen hoeck is onder St Truijden ende het grootste deel onder brusthem dit landt is groot 22 roeden oft daer ontrent.

-2. dwers door een landt toebehoorende die tafel episcopal van sijne doorluchtige hoogheijdt van luijck groot twee bonderen ende drie roeden waer van het grootste deel blijft onder brusthem.

-3. dwers door een landt toeb: het clooster van Hieronymusdael genaemt Stenaert groot achthien roeden oft daer ontrent welckers grootsten deel blijft onder St Truijden.

-4. door een landt toeb: die parochiale kercke van St Marten binnen St Truijden groot 21 roeden oft daer ontrent van welck een hoecksken is onder brusthem die meerrest ende het grootsten deel blijft onder St Truijden.

-5. ende alsoo gaende over den wegh leijdende van St Truijden naer aelst door een landt groot 24 roeden oft daer ontrent toebehoorende den eedelen heer van alsterden 't grootste deel blijft onder brusthem te noteren dat op den voorss: aelsteren wegh tegens het lest genoemt landt eenen steen sal geplant worden (26).

-6. door een landt toeb: den eerw: heer j: Hevaert als beneficiar van St Paulus ende Quirinus autae binnen die collegiale kerke van St Marten tot Luijk groot twee bonderen waer van het grootsten deel bleijft onder brusthem.

-7. door een landt groot 28 roeden oft daer ontrent toebehoorende den eedelen heer van alsteren het grootste deel bleijft onder St Truijden.

-8. op den hoeck van een landt groot drie bonderen oft daer ontrent toebehoorende den heer doctoor gaen tot Luijk welck bleijft geheel onder St Truijden.

-9. door een landt groot achthien roeden toeb: die erfgenamen van wijlen den heer petris de Rethy waer van het grootsten bleijft onder brusthem.

-10. door een landt groot achthien roeden oft daer ontrent toebehoorende jouff. anne marie Strauven begijnken waervan het grootsten deel is onder brusthem.

-11. door een landt groot seven roeden ende twee cort toeb: die vijf armer gulden St Truijden het grootsten deel bleijft onder brusthem.

-12. door een landt toebeh: jouff: die weduwe sr Wuesten saliger groot ontrent een halfs bonder waervan een cleijn hoecken blijft onder brusthem die meerrest ende het grootsten deel blijft onder St Truijden.

-13. dwers door een landt toebeh: jouff: die weduwe van den heer audborgemeester henricus Saren van tongeren groot vijf roeden 't grootsten deel onder brusthem.

-14. door een landt groot een bonder toebeh: den heer henrik hardiques van Sieckeren ende lambert van west den jongen van welck die hellicht toebehoorende den voorss: van west blijft onder St Truijden ende dander hellicht toestaende den heer hardiques voorss: onder brusthem.

-15. recht door een landt toebeh: Simon bellenrox welck gemeten sijnde is bevonden groot te sijn 17 1/2 roeden waarvan negen roeden ende 4 1/2 cort sijn onder St Truijden die overige acht groot ende 2 1/2 cort roeden onder brusthem ergo bleijft onder St Truijden.

alsoo gaende over den wegh leydende van St Truijden naer brux- ken (27).

-16. door een landt groot 37 roeden oft daer ontrent toebeh: die piccaertse beursen van welck een zeer cleijn hoecken blijft onder St Truijden ende het grootsten deel onder brusthem.

-17. ende soo door een landt groot 14 1/2 roeden toebeh: die weduwe van jan van der Meulen saliger (:waervan het grootsten deel is onder St Truijden:) tot op den hoeck der boven geroerde hagen van het bloeck annex aen het huijs genaempt lichtenberg toebeh: den voorss: otto engelbosch (28).

nota. op dien hoeck sal eenen steen geplant worden (29).

voorders gaet die linie seperatoir langst die gemelde haegen af ende soo recht op het steenen cruijs staende op seker landt toebehoorende die capucinessen binnen St Truijden tegens den auden luijckeren wegh (30) palende alsoo die volgende landen:

-18. door een landt groot een bonder toebeh: d'erfgenamen van wijlen heer de Liboij van Luijck waer van het grootsten deel blijft onder St Truijden.

soo passerende die catsije leijdende van St Truijden naer luijck (31).

-19. door een landt groot een halfs bonder oft daer ontrent toebeh: benedictus plevoets waervan het grootsten deel bleijft onder brusthem.

-20. door een landt toebeh: die capucinessen van St Truijden groot achthien roeden oft daer ontrent waer van een zeer cleijn hoecken bleijft onder brusthem het grootsten deel onder St Truijden.

-21. door een landt groot thien roeden oft daer ontrent toebeh: den voorss: capucinessen en de sr Francis de Mal waervan het grootsten deel bleijft onder brusthem.

-22. door een landt groot een halfs bonder oft daer ontrent toebeh: den heer Loijens van Maastricht waervan het grootsten deel blijft onder St Truijden.

ende alsoo den hooghen wegh passerende (32).

-23. door een landt toebeh: jouff: die weduwe sr Trassens bevo-rens den heer canoninck van den bergh groot een bonder welck blijft onder St Truijden sijnde die 32 roeden afkoemende van hendrick princen welcke met het voorss: bonder dooreen geackert sijn onder die jurisdictie van brusthem.

-24. door een landt groot een halfs bonder oft daer ontrent toebeh: den heer Loijens van Maastricht welckens 't grootsten deel bleijft onder brusthem.

-25. door een landt groot een bonder oft daer ontrent toebeh: peeter coemans als man van christine plevoets doghter van gi- lis plevoets saliger van welck een seer cleijn hoecksken is onder brusthem ende het grootsten deel blijft onder St Truijden.

-26. door een landt groot vijfs roeden toebeh: het clooster van Stenaert binnen St Truijden welcken 't grootsten deel is onder St Truijden.

-27. door een landt toebeh: sr Guilliam heusden groot ses roeden het meestendeel bleijft onder St Truijden.

-28. door een landt toebeh: govaert claes als man van elisabeth plevoets weduwe van jacob schevenels groot ses roeden oft daer ontrent het meestendeel eensgelijcx onder St Truijden.

-29. ende alsoo door een landt waer op het voorss: steenen cruijs staet toebehoorende die capucinessen groot 35 roeden oft daer ontrent waer van een weijnigh meer onder brusthem als onder St Truijden is welck steenen cruijs sal dienen voor een limietsteen.

van dit steenen cruijs tot voor het huijs genaempt Rasop (33) staende midden in den cruijswegh sal den auden luijckeren wegh dienen tot separatie der twee jurisdictien soo dat die hellicht der voorss: luijckeren wegh met die landen op die linckerhandt alle reynen onder die jurisdictie van St Truijden ende die hellicht des selver wegh met die landen op die rechte handt gelegen blijven onder die jurisdictie brusthem.

nota. voor het huijs genaempt Rasop zal eenen steen geplant worden (34).

van die plaetse alwaer desen steen sal geplant worden sal die strate leijdende van Rasop naer melveren (35) die respective jurisdictien oock scheijden tot aen het landt gelegen op die rechte sijde der voorss: strate toebeh: die capucinessen van St Truijden, soo dat die hellicht van dese strate van aen Rasop tot aen het gemelt landt op die lincker seijde met allen die landen sal sijn onder die jurisdictie der stadt St Truijden ende die hellicht met allen die landen op die rechte seijde onder brusthem (36).

op dese straete leijdende van Rasop naer melveren sal oock eenen steen geplant worden (37) tegens over den reen der voorss: landt van die capucinessen ende een landt toebeh: den eedelen heer de heusch van die sangerije.

ende van desen steen sal die seperatoire linies der twee jurisdictien gaen recht door het veldt over die haudtstrate (38) tot op den uijstersten hoeck van seker landt gelegen int uijlenveldt (39) tegen den bilter toebeh: die weduwe van jan francis van entbroeck woonende tot houppertingen te vorent adriaen van entbroeck door die hiervolgende landen.

-30. langhst den reen der landen toebeh: die voorss: capucinessen ende den gemelden eedelen heer de heusch, soo dat het landt der capucinessen bleijft geheel onder brusthem ende het landt van ditto eedelen heer de heusch geheel onder St Truijden.

-31. door een landt groot 35 roeden 4 cort oft daer ontrent toebeh: het capittel van St Truijden het grootsten deel onder brusthem.

-32. door een landt groot drie bonderen negen roeden oft daer ontrent toebeh: die infirmarije des begijnhof van St agneeten buijten die mueren der stadt St Truijden (40) welck geheel blijft onder die jurisdictie der selve stadt.

-33. door een landt groot ontrent 22 roeden toebeh: die commanderije van bernissem waer van een hoecksken blijft onder St Truijden ende het grootsten deel onder brusthem.

-34. wederom door eenen betel van het voorss: landt groot drie bonderen negen roeden van die infirmerie een hoecksken van dese betel onder brusthem ende het grootsten deel onder St Truijden.

-35. door een landt groot vierthien oft daer ontrent toebeh: d'erfgenamen van wijlen den heer jacobus van den putte saliger waer van een hoecksken is onder St Truijden het grootsten deel onder brusthem.

-36. door eenen betel van die seven bonderen oft daer ontrent toebeh: die commanderije van bernissem van welcken betel een hoecksken blijft onder brusthem ende het grootsten deel onder St Truijden.

-37. door een landt groot 26 roeden negen cort toebeh: die voorss: infirmarije waer van het grootsten deel blijft onder St Truijden.

nota. dat die thien roeden uijt dit stuck welcke met eenen betel naer die compbempden werts afgaet (41), bij conventie (42) gelaeten sijn aen brusthem.

-38. door een landt groot 18 roeden oft daer ontrent toebeh: het capittel van onse L: vrouw binnen St Truijden waer van een hoecksken blijft onder St Truijden ende 't grootsten deel onder brusthem.

-39. door een landt groot 23 roeden oft daer ontrent toebeh: die voorss: infirmerie waer van eenen hoeck is onder brusthem ende het grootsten deel onder St Truijden.

ende alsoo passerende die haudtstrate (38) op welcke teghens het

voors: landt van die infirmerie eenen steen sal geplant worden (43).

-40. dwers door een landt gelegen int uijlenveldt groot een bonder toebeh: die voorscreven infirmerie waer van het grootsten deel bleijft onder brusthem.

-41. dwers door een landt groot twee bonderen toebeh: het clooster genaempt Stenaert binnen St Truijden waer van bevonden sijn bij voorgaende metinge onder St Truijden 14 roeden ende onder brusthem die overige 23 roeden ende alsoo onder brusthem.

-42. door een landt groot seshien roeden hier vorens twee perceelen toebeh: het gasthuijs van St Truijden, welck volghens accord geheel blijft onder St Truijden.

-43. eijndelijck door een landt groot onderhalf bonder oft daer ontrent toebeh: die weduwe jan francis van entbroeck te vorent adriaen van entbroeck welck blijft onder St Truijden ende alsoo op den hoeck des selve landt daer regten aenkomen die bilter ende die strate leijdende langhst het voors: landt naer ordingen brouck (44).

nota. hier sal oock eenen steen geplant worden (45).

die conditien ende clausulen van dit accordt sijn als volght:

Eerst is geconditioneert dat die paturagie (46) op het geheel uijlenveldt van het voors: landt toebehoorende die weduwe van entbroeck tot aen het landt toebeh: den autae van ons L: vrouw binnen St jans kercke buijten die mueren deser stadt StTruijden (47) inclus aen die inwooners der respective jurisdictien ten eeuwigen daeghen sal gemeijn sijn (48).

Ten tweeden sal eensgelijcken die paturagie gemijn sijn op die haudtstrate soo verre als die selve haudstrate tegens het voors: uijlenveldt is uijtreyckende.

Ten deerden die paturagie sal oock gemeijn sijn op den auden luijckeren wegh van aen het steenen cruijs staende op het landt toebeh: die capucinessen binnen St Truijden tot aen den Rasop ende niet verder.

Ten vierden die paturagie sal daer en boven oock gemeijn sijn van aen den Rasop op den wegh leijdende van daer naer melveren tot aen den te planten steen op den selven wegh aen den reen tuschen die landen toebeh: die capucinessen St Truijden ende den eedelen heer de heusch van die sangerije.

Ten vijften alle betaelingen van bondergeldt welcke aen die rentmeesters der stadt St Truijden tot den 22 april lestleden gedaen sijn door die besitters der landen die bij dit accordt onder die jurisdictie brusthem gevallen sijn, sullen door die gemijnte van brusthem voor goet gehauden worden, welcke mits desen de abundantie aen die stadt St Truijden cedeert allen het recht haer daertoe lenight is competerende.

Ten sesden soo ende gelijcks integendeel alle betaelingen van

bondergeldt tot date van den 22 aprilis voorss: aen die gemeijnte van brusthem oft henne collecteurs ghedaen door besitters van landen die bij dit accordt onder die jurisdictie van St Truijden blijven oock door die stadt voor goedt sullen gehouden worden.

Ten sevensten ende om allen bedrogh voor te comen is bij parthijen comparanten besproecken dat sij reciproockelijck aen malcanderen des versoect sijnde, sullen overleveren eene pertinente liste der landen van welcke sij bondergelt ontfangen hebben ende voor welcke jaeren, mede oock inspectie geven der registers ende manieren in welcke sulcke betaelinghe aangeteekent staen.

Ten achsten die besitters der landen welcke aen d' eene oft d'andere der parthijen niet betaelt en hebben, sullen gehouden sijn het loepende jaer aen die respective collecteurs des bondergeldt onders wiens jurisdictie sij bij dit accordt gevallen sijn te betaelen, ende voor alle anterieure volstaen mits betaelende ses jaeren.

Ten negensten des in dijen eenige besitters sedert het jaer 1732 aen d'een oft d'andere der partijen een oft meer jaeren betaelt hebben, sullen sulcke betaelingen hen dienen ende volstaen mits betaelende die open staende jaeren sedert gevallen.

Ten thiensten is geconditioneert dat alle landen welckers 't grootste deel onder eene der jurisdictiens bevonden is sullen gehouden worden alsoft se geheel onder die selve waeren, soo dat die besitters sullen aldaer oock gehouden sijn het geheel bondergeldt te betaelen.

Ten elfsten die inwoonders der huijsen genaempt lichtenbergh enden den soeten naem gelegen op die nieuwe catsije ende van het huijs rasop op den auden luijckeren wegh gelegen, als oock van alle andere huijsen, welcke in toecomende tijden onder brusthem ontrent die palen van St Truijden sullen gebauwt worden en sullen voor pandtboeten van verloopen beesten niet meer betaelen als eenen inwoonder der jurisdictie van St. Truijden waer in den heer Sebastianus Luesemans scholtus van sijne doorluchtige hoogheijdt voor soo veel in hem is, heeft geconsenteert.

Ten twelfsten integendeel sal den heer officier in brusthem met die ingesetene van bautershoven dien ontrent die palen van brusthem woonens ende van alle andere huijsen welcke onder St Truijden ontrent die voorss: palen van brusthem sullen gebaudt worden op die selve maniere moeten handelen soo ende alsoft sij inwoonders van brusthem waeren 't ghene den heer hardiques officier van brusthem voor soo veel in hem is, oock heeft toegestaen.

Ten derthienden is wel besprekelijck gevonden dat dit accordt alleenlijck gemaect is ten opsicht des bondergeldt ende patuarie ende dat daer door aen die gerechtigten der respective heeren ende die jurisdictiens van henne justicien in geender manieren en wordt gehindert, dan ter contrarie sullen dese blijven in hun geheel.

Ten vierthienden die magistraet van St Truijden sal op stadts costen alleen moeten leveren die steenen die geplamt sullen worden (49).

Ten vijfthienden maer alle andere costen alreeds gedaen in het

aftrecken der linie separatoir ende metinge des limiet landen ende die nogh te doen sijn in het planten der steenen sullen wedersijts halfs ende halfs betaelt worden.

Ten sestienden alle costen geresen in het boven geroert proces voor den geheijmen raedt van sijne doorluchtige hoogheijdt worden mits desen pro bono pacis gecompenseert.

Mits welcke sijn parthijen gestelt buijten proces belovende die respectieve comparanten in name van henne principalen dit accordt in alle puncten ende clausulen alteijt te hauden voor goedt vast ende van weirden mede daer en tegehens noejnt te comen, directelijck oft indirectelijck, onder obligatie van die respective gemeijntens goederen, alles ter goeder trauwen, aldus gedaen, geaccordeert, gesloeten ende in onse handen gestipuleert op dagh, maendt ende jaere als boven op die raedtskamer der voorss: stadt St Truijden ter partie van Sebas: vleminx junior ende joannes hombrouck getuijgen daer toe geroepen ende gebeden, ende was onderteekent lamb: simons, borgemeester end pulinx, borgemeester, j: walewijns exconsul, j: ct: hiegaerts exconsul, g: bernard luesemans als geconstitueerde des magistraet van St Truijden, N: L: hardiques als geconstitueerde der vreiheijdt brusthem, Seb: vleminx junior testis joes hombrouck testis quod attestamur, joes g: van den abeele, secretarius juratus oppidi St Trudenis in sid subs. joes arnoldus Simons (50) secretaris de brusthem infidem subs.

hier volght den teneur der approbatie ende constitutie seijdens die magistraet St Truijden.

Extract uijt den recesboek der rijexer stadt St Truijden.

Extraord: Mercurij 23 april 1738 hora decima de Mane.

heeren scholteden, borgemeesteren, schepenen ende raedt, gehoort hebbende die eerentfeste heeren regerende ende afgaende borgemeesters over seker accordt door hen mondelinx op gisteren met die heere gedeputeerde der vreiheerelijckheijdt brusthem wegens die verschillen der limiten van die respective jurisdictien ende onse aggregatie gemaect resolieren eenparelijck van het selve schriftelijck te passeren ende te stipuleren, om als dan aen bijgaende heeren te worden gepresenteert ende van hen die appobatie te worden versouckt, constituerende ten dien eijnde die regerende heeren borgemeesters Lambert Simons ende ludovicus pulinx, afgaende borgemeesters walewijns ende hiegaerts benefens den heer audtborgemeester ende advocaet luesemans et erat signatum quod attestor seb: vleminx, secrets substs.

den teneur des acte van approbatie ende constitutie seydens die gemeijnte van brustem is als volght

op heden den elfsten Meij des jaers 1738 compareerden voor mij openbaar notaris binnen St Truijden, residerende ende in presentie der getuijgen naer te noomen die eersamen andries loix, borgemeester (51), otto engelbosch (24), severinus sender (52), gilis steuckers (53), andries haijen (54), henrick van dormael (55), marten daniels (56), laurens strauven (57), jan peeters (58), lowies minsen (59), jan derwael (60), jacobus smolders (61), peeter sweldens (62),

paulus houbaer (63), jan bruijninx (64), jan moria (65), jan van straelen (66), anthoon siaen (67), hr joes colemond (68), simon van ormelingen (69), matthijs grommen (70), jan haijen (71), carel claes (72), jan bellis (73), henrick bormans (74), henrick daniels (75), jan poelmans (76), gijsen martens (77), jan bellis (78), nicolaes pulinx (79), bernaerdt boonen (80), govaert loix (81), lemme daniels (82), marten de la haije (83), jan cox (84), jan labaer (85), henrick groven (86), nicolaes berenbroeck (87), peeter dries (88), thivis smolders (89), alle ingesetenen der vrijheerelijckheijdt brusthem ten desen specialiter vergadert sijnde deur jan smolders (90), gericht's dienaer van huij- se te huijse, soo hij present alhier is velaterende, als oock met voorgaende clockslagh volgens gewoonte ende alden herom, aen welcke voorgehouden sijnden door den heer nicolaus lambertus hardiques (22) drossardt ende scholtus der voors: vrijheerelijckheijdt hoe dat tuschen den heer de buissart heere der voors: heerelijckheijdt ende den selven scholtus als geconstitueerde der voors: gemijnte ter eender ende die eerenfeste heeren borgemeester ende raedt der stadt St Truijden ter andere sijden parthijen op den 22 aprilis lestleden is getroffen geweest een accordt over alsulek proces als tuschen parthijen voor den secreten raede van sijne doorluchtige hoogheijdt den prince van luyck is hangende indecies dat over die limiten tuschen die voors: twee jurisdictien sijn alsoo beraeden geweest dat sij het geseijdt accordt soo ende gelijk het aen hen door hennen voors: heer scholtus is geexpliceert geweest hebben geratitueert ende geaprobeert soo ende gelijk sijn doende mits desen in alle puncten ende clausulen constituerende den voors: hennen heer scholtus hardiques om hier over contract in behoorelijcke forme te laeten cetenderen ende voorders met die voors: eerenfeste heeren borgemeester ende raedt te contracteren soo ende gelijk sal goet duncken belovende die voorscreven gemeijntenaeren te houden voor goet vast ende van weerden alles het gene hennen voors: scholtus hier in sal hebben gebesoigneert, onder obligatie van henne persoonen ende goederen hebbende ende toecomende met consent in realisatie ende approbatie desers waer noodihg daer toe eenieder thoonder desers den laste willende aenveerden conflituerende waer over in mijns notaris handen hebben behoorelijcke stipulatie gedaen op dagh, maendt ende jaere als boven tot brusthem op den sin- gel ter gewoonelijcke plaetse van vergaderinge ter presentie ende overstaen van joseph velts (91) ende gilis colemont (92) als getuijgen tot desen geroepen ende gebeden ende was onderteeckent quod attestor M: Schevenels (93) notaris publs et immatus ad penissa regtus in fid: subs: collatione facta concordat cum originali quod attestamur joes g: van den abeele secrets in fidem subs.

joes arnoldus simons (50) secretaris justitie de brusthem in fidem subs.

hier volghen die aggregatie der bijgaende heeren van St Truijden over alsulik voorgaende accordt tuschen St Truijden ende brusthem

Son altesse aiant entendu le raport luij fait du continu de l'accord avouie le 14 juin dernier entre les deutes des bourguemaitres et conseil sa bon ville de St Trond, d'une, et ceux de la communaute de brusthem d'autre part, touchant les differents qui ont ventille entre les parties respectives par de- vant son conseil prive au sujet des limites des deux jurisdictions, declare d'agreer et

approuver ledit accord, voulant qu'il sorte ses pleins effets donne au conseil de ladite al- tesse ce 5 juillet 1738.

Sie signatum rougrave ende van onder onderteeckent j: vanhove.

Amandus van der eijcken bij der gratie godts ende des heijligen apostolijcken stoel van Roomen prelaat der vreykeijserlijck moenster ende heere der stadt St Truijden etc etc.

alsoo de borgemeesters ende magistraet onser stadt St Truijden ons ootmoedelijck hebben gesupplieert te willen aggreeren ende approberen alsulck accordt als tuschen des selfs geconstitueerde ter jre ende de gedeputeerde der gemeijnte van brus- them ter andere sijden ten opz: van eenighe verschillen over de limiten van bijde jurisdictien is woorden ingegaen op den 14 junij lestleden, gehoort het rapport ons dien aengaende ghedaen ende dat onsen scholtus Mattheijs a Speculo eensgelijcx geconsenteert heeft in den elfsten artikel der conditien, verclaren het gemelt accordt te aggreeren ende te approberen, willende dat het sal sijn volkomen effect sorteren sonder noghtans eenighe d'alderminste prejuditie onser heerelijcke gherechtigheden gegeven in ons moenster ende stadt StTruijden ender onse handtteecken ende segel desen neghentienden julij 1738.

Sie signatus Amandus abbas ende was alsnogh onderteeckent de mandate rndmi per illustris domini mei arn: derva secretaris.

IV.B.02.7. **Het plaatsen van grensstenen** Bronnen

- 01.-R.A.H.-Gemeente Brustem.-rolreg. 1, 1535-1542, folio 2.
-Jos Lyna.-"Het plaatsen van grensstenen", in O.L.V.L., jrg.1, 1946.
- 02.-R.A.H.-Gemeente Brustem, nr.66.
- 03.-"habeelen" = abeel of albus, een zilverpopulier.
- 04.-"milen" = Mielen-boven-Aalst. Dit was in feite de grens tussen Brustem en Groot-Gelmen.
- 05.-Nu Saffraanberg (Koninklijke Militaire Technische School)
- 06.-Nu Peetersstraat.
- 07.-Melsterbeek.
- 08.-Nu Oude Borgwormseweg.
- 09.-"Cassije" = Romeinseweg. De galg stond op het vliegveld.
- 10.-Art Hoets: in 1531 laat in het hof van Meer en in 1556 schepen van Brustem.
- 11.-Lambrecht Ouwercx was in 1531 laat in het Bruynincxhof, in 1554 in het hof van Meer en in 1556 schepen van Brustem. In 1563 werd hij als "magister" vernoemd, wat betekende dat hij aan de universiteit gestudeerd had.
- 12.-Marten Hommes: laat in het Bruynincxhof en in het hof van Rijckel in 1531. In 1556 was hij schepen van de justitie.
- 13.-Art Bauwens: laat in het hof van Rijckel in 1521. In 1556 was hij schepen. In 1563 woonde er te Brustem een priester die Arnold Bauwens heette.
- 14.-Jan van Hamal of Hamel: nat. z.v. halfheer Jan van Alsteren, gezegd van Hamal. Hij was laat in het hof van Rijckel in 1528, schout in 1524 en ook nog in 1556.
- 15.-J.L.Charles.-"La ville de Saint-Trond au môyen-âge", blz. 191.
- 16.-F.Straven.-"Inventaire analytique et chronologique des archives de la ville de Saint-Trond", deel V, St-Truiden, 1892, blz.267 en 268.
- 17.-Lambert Simons, notaris te St-Truiden (1702-1748), schepen te Brustem van 01.05.1711 tot 1736, burgemeester van Sint-Truiden in 1719, 1724, 1730, 1737. +ST.08.10.1748. Gehuwd met Maria Schoenaerts en woonde in het huis "Den Verkeerden Werelt" op de "Corenmaerkt".
-z.v. Petrus Simons, schepen van Brustem 1687-1711.
- 18.-Ludovicus Pulinx was burgemeester van St-Truiden in 1737. Hij woonde in het huis "het Claverblat", een klein huis naast "Den Arent", op de hoek van de Varkensmarkt.
- 19.-Trudo Walewijns, schepen van het hooggerechtshof, woonde in een groot huis genaamd "Het Vosken", op de Markt, naast huis "Den Ancker" en "De vier Heymskinderen". Hij bezat veel huizen te St-Truiden.
- 20.-Hiegaerts Jean-Antoine.- ST.°30.07.1702-+06.11.1764.
-z.v. Jan-Sylvester Hiegaerts, °1665-+1742, en Johanna-Adrienne de Pitteurs, °1668-+17.08.1708.
-was een ongehuwde boomkweker en schepen.

- gaf zijn naam aan Jean-Théodore-Balthazar de Pitteurs, die op het Speelhof woonde.
- 21.-Guillaume-Bernard Luesemans, burgemeester te St-Truiden in 1735, schepen v.h. hooggerechtshof te Vliermaal.
- 22.-Nicolas-Lambert Hardiquais was drossaard en schout van Brustem: 1722-1742, meier van het cijnshof van Horpmaal.
- 23.-Deze eerste grenssteen stond op de "aude catsije" of de Romeinseweg op het "galgeveld".
- 24.-Engelbosch Otto.- +1770.
 -z.v. Rene Engelbosch.
 -huwde op 11.11.1725 met Maria Joris, +1739.
 -tweede huwelijk op 12.04.1742: Anna-Maria Adjudant, +30.01.1772.
 -vader van: Arnold, °30.11.1726; Joannis-Leon, °16.12.1727; Joannes-Bernard, °01.07.1729 (x Maria-Catharina Bourdoux); Bernard, °01.06.1732; Elisabeth, °10.05.1733; Christophorus, °05.08.1734 (x Maria-Elisabeth Corthouts); Ida-Johanna, °12.09.1736 en Anna, °07.02.1738.
 -nadien vader van: Anna-Maria, °1743; Renerus, °1745; Gulielmus, °1753.
 -burgemeester: 1732, 1733 en 1737.
 -lid St-Jorisgilde sedert 1726. Deken in 1727, 1728, 1732, 1744, 1750, 1760, 1763, 1767 en 1768.
- 25.-"aude" moet hier duiden op een verharde weg op Lichtenberg, die ouder was dan de "nieuwe cassije", die na 1715 werd aangelegd.
- 26.-Een tweede grenssteen werd geplaatst op de "aelsteren wegh". Deze weg kwam van St-Truiden, passeerde de Romeinseweg, liep dwars door het Vrankrijkveld, kruiste de Houtstraat (nu Oude Borgwormseweg) en sloeg af naar Nerum. (verdween met aanleg vliegveld).
- 27.-Deze "Bruxkensweg" of "Walenweg" verdween omdat hij dwars over het militair vliegveld liep.
- 28.-Over het huis van Otto Engelbosch op Lichtenberg vonden we in het rolregister 62, fol.98r° een verpachtingscontract. Op 23 jan. 1718 verhuurde hij voor een notaris te St-Truiden aan Jan Bormans. Deze "acte van hueringhe" werd op 12 sept. 1718 door huurder of "aennemere" voor de schepenenbank gebracht, waar schepenen Lambert-Benedict Wuesten en Egide Heusdens de notariële akte inschreven. Het betrof "een huijs metter appenditien groot onderhalff bonder geleghen onder jurisdictie Brusthem op die nieuwe catsije leijdende uuijt St Truiden naer Luijck, die regenoeten is ter eenderere Elisabeth vander borcht, ter tweedere den eerentfesten heer Lambertus Loosen, ten derdere den eerentfesten heer advocaet Hennet van Luijck ende ter vierdere respective sijden het voorscreven goedt affcomende vanden eedelen heere de heusch, ende dat in eenen termijn van ses continuele jaeren d'een d'ander eenpaerlijck volghende waervan d'eerste jaer sal beginnen halff meert aenstaaende ende soo vervolghens van jaere te jaere tot expiratie deser conditie, die voorscreven ses jaeren geexpireert sijnde noch drij jaeren te verlenghen...."
- 29.-Dit was de derde grenssteen, voor het huis Lichtenberg.
- 30.-Op de "aude luijckeren wegh" (huidige Oude Tongersebaan) lag een veld van de zusters capucinessen, waarop een ste-

nen kruis stond langs de weg.

Vanaf de galg op de Romeinseweg liep de grens recht naar dit stenen kruis op de *"aude luijckeren wegh"*.

- 31.-Het huis *"Lichtenberg"* zal niet naast de Luikersteenweg gelegen hebben vermits er nog een veld, van een bunder groot, lag tussen het huis en de nieuwe steenweg.
- 32.-*"den hooghden wegh"* was de Hogeweg, die in St-Truiden vertrekt op de Luikersteenweg aan villa *"Algemeen Stemrecht"* en door het Truierveld de Rasopweg kruist en uitmondt in de Windmolensstraat en de Vliegvelddlaan.
- 33.-*"Rasop"* was een oude herberg op de *"aude luijckeren wegh"*, die stond in den *"cruijswegh"* van de weg en de Rasopweg. De herberg was door Paulus Sweldens en Catharina Vijgen bewoond. Hun dochter Anna-Elisabeth huwde met Jan Adjutant, +1792.
- 34.-Aan Rasop stond de vierde grenssteen. Daar werd een reenstein geplaatst in 2003 die op het vliegveld gevonden werd.
- 35.-Van Rasop loopt de Rellestraat verder naar het Relleveld, dat ten zuiden van Meveren ligt.
- 36.-De huidige Tongersesteenweg werd in 1817 aangelegd.
- 37.-Deze vijfde grenssteen stond dus op de rechterkant van de Rellestraat. Deze oude grenssteen uit 1738 staat nu, samen met de schutterssteen, die waarschijnlijk de reenstein was, achter het oorlogsmonument op de Singel te Brustem. De steen heeft de vorm van een cilinder. Aan de zijde van de stad staat *"ST TRUIJDEN"* en aan de kant van het dorp *"BRUSTHEM"*.
- 38.-*"Haudtstrate"* was de Houtstraat, nu Groenstraat.
- 39.-*"Uijlenveldt"*: een veldcomplex in de *"firmarijbeemden"*.
- 40.-De naam *"firmarijbeemden"* komt van de eigenaar van deze beemden, groot 3 bonderen 9 roeden, *"die infirmarije des begijnhof van St agneeten buijten die mueren der stadt St Truijden"*.
- 41.-*"Compbeemden"* of Kompen liggen tussen de Rellestraat en de Groenstraat, langs de huidige Tongersesteenweg.
- 42.-Conventie = overeenkomst.
- 43.-Deze zesde grenssteen werd geplaatst op de *"Haudtstrate"*, nu Groenstraat, richting Bautoershoven.
- 44.-*"die strate leijdende langhst het voorss: landt naer ordingen brouck"* is *"Bautoershoven"*.
- 45.-De zevende grenssteen stond in Bautoershoven op de aardeweg die naar *"Ordingenbroek"* leidt. Hier begon de grens met Ordingen, die recht over de Melsterbeek, Dorpsstraat, nu *"Ordingen-Dorp"* (*"Steendik"*) naar de Lenaertsstraat liep.
- 46.-*"Paturagie"* = weide, weiland, beemd.
- 47.-*"den autae van ons L: vrau w binnen St jans kercke buijten die mueren deser stadt St Truijden"* stond in het St-Jansklooster op de Diestersteenweg te St-Truiden.
- 48.-Hier merken we dat er te Brustem ook *"vroenten"* of gemeenschappelijke weiden waren: in het Uijlenveld, langs de *"Haudtstrate"* nu Groenstraat, langs de Oude Tongersebaan en langs de Rellestraat.
- 49.-De arduinen grensstenen werden bekostigd door het stadsbestuur. Het plaatsen gebeurde door beide gemeenten.
- 50.-Joannes-Arnoldus Simons: schepen te Brustem 1717-1749, tevens secretaris van de schepenbank 1712-1749. In 1740 werd hij burgemeester van Sint-Truiden. Huwde te ST. op 25.09.

- 1730 met Maria-Gertrudis Colen en + er op 14.11.1748.
- 51.-Loix Andries.- °30.03.1696-+07.06.1742.
 -z.v. Lodewijk Loix, +09.04.1737, en Gertrudis Vanleeuw.
 -gehuwd met Agnes Robaer, +20.11.1740.
 -vader van: Gertrudis, °31.05.1718; Ida, °04.05.1719 (x 1777 Peter Sweldens); Maria-Gertrude, °06.03.1721; Agnes, °17.03.1723; Ludovicus, °02.04.1725 (x 1744 Margaretha Vanden Velde); Andreas, °18.11.1726; Godefroid, °25.10.1728 (x Johanna Moria); Paulus, °10.01.1731; Anna, °1735; Maria-Catharina, °1737; Anna-Catharina, °1740 (x Jan Schoofs).
 -burgemeester: 1734, 1738 en 1741.
 -landbouwer op het Opperste Dorp met 7,2 ha.
- 52.-Severinus Sender was gezinshoofd in 1738.
- 53.-Steuckers Gilis, senior.-
 -huwde met Gertrudis Claes.
 -vader van o.m. Gilis Steuckers, jr., Br.°1712-+1771, (x Prenau Maria, +Br.1794).
 -burgemeester: 1726, 1729 en 1731.
 -landbouwer op de "Luykersteenweg" 13,37 ha.
- 54.-Hayen Andries.- °1701
 -huwde met Maria Pels, °1719.
 -vader van: Maria, °1749, bedelares op 14 jaar.
 -gezinshoofd in 1738 en nog in 1763 op Terstok.
- 55.-Van Dormael Hendrik.- °1684.
 -huwde met Joanna-Maria Maes, °1686.
 -vader van: Anna-Catharina, °16.12.1714; Johanna, °28.02.1717
 -burgemeester: 1729-1731; landbouwer met 1,38 ha.
- 56.-Daniels Marten.-
 -gezinshoofd in 1738.
- 57.-Strauven Laurens.- °1718.
 -gehuwd met Anna-Gertrudis Daenen, °1728.
 -vader van: Joseph, °29.09.1745-+1833, (x Gertr.-Marg. Houbaer, xx Aleydis Dignef); Henri, °1749, (x Barbara Moyaerts); Joseph, °1752; Laurent, °1756; Anna-Martina, °1762.
 -werkman en gezinshoofd in 1738 en 1768.
- 58.-Peeters Jan.- °1723.
 -huwde met Gertrude Wintolders, °1728.
 -werkman en gezinshoofd op Terstok.
- 59.-Minsen Lowies.- °1701
 -huwde met Maria Schuermans °1715.
 -vader van: Ludovicus, °1744; Maria-Catharina, °1751; Petrus, °1753; Anna, °1754; Martinus, °1756.
 -landbouwer met 1 ploeg op het Bovendorp.
- 60.-Derwael Jan.- °1708; gezinshoofd in 1738.
- 61.-Smolders Jacobus.-
 -huwde met Joanna Leunen, °1700. Hij was knecht bij Anna Claes, een jonge dochter, °1693, in het Onderste Dorp, die labeurde met 2 paarden; gezinshoofd in 1738.

- 62.-Sweldens Peter-Hubert, sr.- Br.°09.11.1675-+31.03.1756.
 -z.v. Paulus Sweldens en Maria Van Aken.
 -huwde op 19.04.1700 met Agnes Renaerts.
 -vader van: Paulus-Martinus, °22.02.1701; Maria, °04.06.1706; Agnes, °01.06.1708; Egidius, °05.05.1711; Deodatus °25.12.1712; Joannis-Frans, °03.03.1715; Peter jr., °20.11.1718 (x Margaretha Roosen).
 -burgemeester: 1715, 1717, 1727 en 1728.
 -armen- en kerkmeester: 1701-1703.
 -deken St-Jorisgilde 1726, bestuurslid O.L.V.-gilde 1770.
 -momber O.L.Vrouw-gilde in 1729; landbouwer met 15,17 ha.
- 63.-Houbaer Paulus.- gezinshoofd in 1738.
- 64.-Bruynincx Jan.- +Br.22.03.1747.
 -huwde met Maria Schoofs; gezinshoofd in 1738.
- 65.-Moria Jan.- +Br. 26.12.1791.
 -huwde op 03.03.1737 met Barbara Adjutant (+30.04.1767).
 -vader van: Gerard, °27.01.1738; Maria-Elisabeth, °1741; Egidius, °11.10.1743 (x Catharina Waernis); Johanna, °1745; Anna-Catharina, °1748; Joannis, °04.12.1750.
 -burgem.: 1747, 1757, 1759-1762; kerkm. 1758-1785.
 -deken St-Joris: 1759, 1775, 1776; koning: 1763-1772.
 -landbouwer op het Bovendorp in 1763.
- 66.-Vanstraelen Jan.- °Zep.22.02.1676-+Br.23.01.1762.
 -huwde te Zep. Op 12.01.1719 met Anna-Maria Nicolaes.
 -gezinshoofd in 1738, denkelijk op Terstok.
 -vader van 9 kinderen.
- 67.-Siaen Anthoen.- gezinshoofd in 1738.
- 68.-Colemond Joes alias Coelmont Joris, °Br.23.10.1668.
 -kreeg de vermelding "hr" voor zijn naam.
 -z.v. Erasmus Coelmont en Margaretha Godesaels.
 -huwde met Joanna Asselen, alias Esselen, d.v. Rene Asselen en Johanna Eggemans.
 -vader van: Egidius, °28.09.1705-+12.06.1777, schepen.
 -burgemeester: 1705-1707; deken St-Joris: 1718.
 -landbouwer in 1722 met 5,26 ha in het Bovendorp.
- 69.-Van Ormelingen Simon.- +Br.07.09.1752.
 -gezinshoofd in 1738.
- 70.-Grommen Matthijs.- gezinshoofd in 1738.
- 71.-Hayen Jan.- °1696
 -huwde met Maria Smolders, °1704.
 -vader van: Joanna-Maria, °1743; Frans, °18.07.1744; Frans, °16.01.1746; Maria-Gertrude, °01.08.1748-+1752.
 -werkman en gezinshoofd in 1738 en 1768 in Nerum.
- 72.-Claes Carel.- °02.11.1689.
 -z.v. Joannis Claes en Anna Vijgen.
 -huwde met Elisabeth Vuyghen.
 -was inwoner in 1718 en gezinshoofd in 1738.
- 73.-Bellis Jan.-
 -huwde met Gertrude Loix, +09.08.1798.
 -gezinshoofd in 1738.
- 74.-Bormans Henrick.- Br.+06.08.1795.
 -huwde Elisabeth Peeters, °1717-+17.02.1803, weefster.
 -gezinshoofd in 1738.
- 75.-Daniels Henrick.- gezinshoofd in 1738.

- 76.-Poelmans Jan.-
 -huwde met Maria Wauters.
 -vader van: Maria, °21.07.1689; Elisabeth, °29.11.1696;
 Joannis, °30.10.1699.
- 77.-Martens Gijsen.- gezinshoofd in 1738.
- 78.-Bellis Jan.- deze naam komt tweemaal voor in de lijst.
 -Bellis Jan huwde met Marguerite Pallen, die in 1736 ge-
 tuige was op de pastorie.
- 79.-Nicolaes Pulinx huwde met Alcette Detraime. Zij kregen een
 dochter Marie, °1734-+04.01.1811.
 -landbouwer die in 1718 twee paarden borg stelde voor de
 betaling van een monstrans; gezinshoofd in 1738.
- 80.-Boonen Bernaerdt.- +Br.05.01.1750.
 -huwde met Gertrude Teuwis.
 -vader van: Gerard, °06.03.1727 (x Elisabeth Daenen); Jo-
 annis, °03.03.1723; Godefroid, °19.10.1730; Ludovicus,
 °02.03.1733; Joannis, °28.06.1735; Anna-Gertrude, °03.
 01.1738; Bernard, °05.01.1739; Paulus, °22.08.1742.
- 81.-Loix Govaert.- Br.°28.03.1690-+04.10.1743.
 -z.v. Lodewijk Loix sr. +09.04.1737, en Gertrudis Van
 leeuw, die op "*De Oude Pipel*" woonden.
 -huwde met Gertrudis Schoofs, +Br. 18.05.1776.
 -vader van: Maria, °1721; Wilhem, °11.05.1724 (x Agnes
 Schoofs); Andreas, °22.07.1726 (x Maria-Catharina Claes);
 Henri, °27.02.1728; Joannis, °02.07.1729; Gertrudis,
 °1731-+02.03.1804; Petrus, °01.03.1734-+27.06.1817; Ca-
 tharina, °11.02.1736 (x Gilis Van Ormelingen); Godefroid,
 °30.11.1737; Arnold, °27.02.1741-+10.02.1809; Godefroid,
 25.03.1743.
 -burgemeester: 1728 en 1735; deken St-Joris: 1723, 1733.
 -landbouwer in 1722 met 8,15 ha.
- 82.-Daniels Lemmen.- gezinshoofd in 1738.
- 83.-De la Haije Marten.- gezinshoofd in 1738.
- 84.-Cox Jan.-
 -gezinshoofd in 1738.
- 85.-Labaer Jan.-
 -landbouwer en gezinshoofd in 1763 op Nerum.
- 86.-Groven Hendrick.- °1710-+Br.31.03.1778.
 -gehuwd met Maria Creten, °1714-+Br.11.06.1781.
 -vader van: Christina, °1749; Henri, °1751-+01.10.1828;
 Willem, °1753; Joes, °1754-+1828, (x Christina Leemans;
 xx Maria-Elisabeth Ruymen).
 -gezinshoofd in 1738 en 1768.
- 87.-Berebroeck Nicolaes.- +Br.03.07.1750.
 -gehuwd met Catharina Stuykers.
 -vader van: Catharina, °15.01.1729; Egidius, 18.10.1730,
 (x Catharina Schoofs, xx Anna-Catharina Vanden Dwijs);
 Ida, °03.01.1734 (x Simon Van Ormelingen); Joannis, °16.
 01.1741, (x Elisabeth Vaes); Gerard, °28.01.1744 (x Lu-
 dovica Loix, +13.12.1750); Anna-Gertrude, °11.03.1746 (x
 Willem Schoofs de lange); Maria-Catharina, °26.11.1748.
- 88.-Dries Peeter.- gezinshoofd in 1738.
- 89.-Smolders Thivis.- gezinshoofd in 1738.

- 90.-Smolders of Molders Jan.-
-huwde op 12.10.1704 met Maria Cnaepen.
-gerechtsdienaar sedert 12.11.1708 en zeker nog in 1738.
- 91.-Veldts Joseph.-
-getuige in 1738, waarschijnlijk een St-Truidenaar.
- 92.-Colemont of Coelmont Gilis.-Br.°28.09.1705-+12.06.1777.
-z.v. Joris Colemont, °1668, en Joanna Asselen.
-huwde op 26.04.1744 met Christina Schoofs, °1710-+Br.26.
02.1789, d.v. burgemeester Willem Schoofs sr. en Catharina Daniels, pachters van de kasteelhoeve 1709-1722.
-vader van: Georgius, °30.08.1745-+voor 1763; Willem, °27.
01.1747-+20.04.1787 (x Maria-Anna Hesbeens).
-burgem.: 1733, 1742-1745, 1747, 1749-1750, 1756,1767.
-schepen van het gerecht van 1761 tot 1768.
-bestuurslid O.L.V.-gilde in 1770.
-landbouwer: 2 ploegen, 3 knechten en 1 meid naast de poel
- 93.-Schevenels was een notaris in St-Truiden, die in "*Den Gulden Hamel*" dicht bij de Stapelstraat woonde.

8.- Oude "appels" van het Luikse gerechtshof

Op 07 januari 1695 verscheen Antonius Baerts, secretaris der Brustemse justitie, als vertegenwoordiger van de halfheer Egidius-Franciscus de Schell, voor zijn schout Egidius Heusdens en de schepenen Petrus Simons en Arnold Moers.

De Gulikse halfheer liet attesteren dat hij op zijn kasteel tussen zijn documentatie enkele formulieren gevonden had, die vijftientig of meer jaren oud waren en dateerden van toen Arnold Huyn van Amstenrade ook Gulikse halfheer was of de periode 1643-1668.

Hij had secretaris Antonius Baerts uitgenodigd op een middagmaal in zijn kasteel en hem al die oude geschriften getoond en gezegd: "*Secretaris, ik kan dit geschrift niet lezen. Zeg mij wat ze inhouden en wat het beduidt!*".

Het handelde over een "*Concondaat ende reglement*" opgemaakt door wijlen Herman van Eys, genaamd Beusdael, die halfheer van Brustem was sedert 1554. De documenten dateerden uit het jaar 1560 of weinige jaren voordat Herman van Eys de Gulikse heerlijkheid verkocht aan Werner Huyn van Amstenrade. Er zou vrijstelling geweest zijn van dorpslasten en taksen of schattingen. In april 1655 was Arnolld Huyn van Amstenrade vrij van lasten bij de verpachting van zijn kasteelwinning.

De oorkonden waren oproepen voor het hoger beroep van zijn heerlijkheid Brustem, afhankelijk van het graafschap Loon en van de hertog van Gulik. Er werd gestipuleerd dat de schepenen in "*appel*" zouden gaan naar de schepenbank van Luik.

Egidius-Franciscus de Schell wou deze bundel papieren, die als bewijsmateriaal moesten dienen, laten samenbinden in St-Truiden. Tot nu toe waren ze zo maar "*liggende op een buffet in zijn clijne salette*" (01).

Nadat Herman van Eys zijn halfheerlijkheid verpandde aan zijn schoonbroer Arnold Spee, deed hij leenverheffing in Gulik in 1563 (02) en verkocht hij ze in 1563 aan jonker Werner Huyn van Amstenrade, heer van Amstenrade en voogd van het Land van Valkenburg. Bij deze gelegenheid werd overeengekomen dat de schepenbank van Brustem voortaan in beroep en voor lering zou gaan naar de schepenen van Luik

01.-R.A.H.-Gemeente Brustem-gichtregister 60, folio 20v°-21v°.

02.-R.A.L.-Le Fort, 1re partie, tome 1, folio 51.